

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Baudžiamosios justicijos katedra**

Jolantos Dudoravičiūtės,
II kurso Baudžiamosios justicijos
magistro studijų programos studentės

Magistro darbas

**Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimai Lietuvos ir Europos
Sąjungos baudžiamojoje teisėje**

Vadovas: lekt. dr. Paulius Veršekys
Recenzentas: lekt. dr. Justas Namavičius

Vilnius
2016

Turinys

Ižanga	3
1. Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimai Lietuvos baudžiamojoje teisėje	7
1.1. Rengimosi padaryti nusikaltimą samprata ir jos raida	7
1.2. Rengimosi padaryti nusikaltimą požymiai	11
1.3. Rengimosi padaryti nusikaltimą atirbojimas nuo pasikėsinimo padaryti nusikalstamą veiką	16
1.4. Rengimosi padaryti nusikaltimą santykis su savanorišku atsisakymu pabaigti nusikalstamą veiką ir „tyčios iškėlimu aikštėn“	20
1.4.1. Savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikalstamą veiką	20
1.4.2. „Tyčios iškėlimas aikštėn“	23
1.5. Baudžiamosios atsakomybės už rengimąsi padaryti nusikaltimą ypatumai.....	26
2. Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumas Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimų kontekste	31
2.1. Europos Sąjungos teisės aktai ir jų reikšmė baudžiamajai teisei	31
2.2. Parengiamieji veiksmai kaip savarankiškos baigtos nusikalstamų veikų sudėtys ..	34
2.2.1. Baigtos lengvų ir apysunkių nusikaltimų sudėtys	35
2.2.2. Baigtos sunkių nusikaltimų sudėtys	44
3. Rengimosi stadijos reglamentavimas užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose ..	49
Išvados	54
Šaltinių sąrašas.....	56
Santrauka.....	63
Summary	64

Ižanga

Temos aktualumas. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso¹ (toliau – ir BK) 21 straipsnio 1 dalyje yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi padaryti sunkų ir labai sunkų nusikaltimą. Tuo tarpu tam tikruose Europos Sąjungos teisės aktuose, pavyzdžiui, 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos pagrindų sprendime 2001/413/TVR, skirtame kovai su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu², 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatiniame sprendime 2008/919/TVR, kuris iš dalies pakeičia Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu³, 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR⁴, valstybėms narėms numatyta pareiga nustatyti baudžiamąją atsakomybę už savarankiškas veikas, kurios iš esmės yra tik rengimasis padaryti kitą nusikalstamą veiką. Lietuvai 2004 m. gegužės 1 d. tapus Europos Sąjungos (toliau – ir ES) nare, šalis įsipareigojo suderinti nacionalinius įstatymus su ES teisės aktų reikalavimais, todėl Europos Sąjungos teisė, ypač po 2009 m. gruodžio 1 d., kai įsigaliojo Lisabonos sutartis⁵, tampa vis aktualesnė baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams.

Šiuo metu jau galima kalbėti apie Europos Sąjungos teisės įtaką rengimosi padaryti nusikaltimą stadijos baudžiamumui, siekiant identifikuoti, kokios praktinės ir teorinės problemos kyla ar gali kilti ateityje, nacionalinėje baudžiamojoje teisėje įgyvendinus ES teisės aktų reikalavimus ir kriminalizavus rengimąsi padaryti tam tikras veikas kaip savarankiškas nusikalstamas veikas. Nagrinėjamos temos kontekste taip pat keliamas klausimas, ar atsižvelgus į tai, kad Lietuva privalo nacionalinėje teisėje įgyvendinti ES teisės aktų reikalavimus ir kriminalizuoti rengimąsi padaryti tam tikras veikas kaip savarankiškas nusikalstamas veikas, BK būtina bendroji rengimosi padaryti sunkų ir labai sunkų nusikaltimą baudžiamumo taisyklė.

---

¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

² 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2001/413/TVR, skirtas kovai su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 6 tomas, p. 123.

³ 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. OL 2008 L 330, p. 21.

⁴ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR. OL 2014 L 151, p. 1.

⁵ Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį. OL 2007 C306/01.

Atsižvelgiant į visa tai ir buvo pasirinkta minėtoji darbo tema „Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimai Lietuvos ir Europos Sąjungos baudžiamojoje teisėje“ detalesniam nagrinėjimui.

Darbo objektas – rengimosi padaryti nusikaltimą stadija Lietuvos ir Europos Sąjungos baudžiamojoje teisėje. Autorės dėmesys koncentruojamas ne tik į rengimosi stadijos baudžiamumo Lietuvos baudžiamojoje teisėje analizę, bet ir į tai, kaip nacionaliniame baudžiamajame įstatyme atsispindi Europos Sąjungos teisės nuostatos, susijusios su šia parengtine nusikalstamos veikos stadija.

Darbo tikslas – išanalizuoti rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimus Lietuvos ir Europos Sąjungos baudžiamojoje teisėje.

Darbo uždaviniai:

1) atskleisti rengimosi padaryti nusikaltimą sampratą, išanalizuoti objektyviusius ir subjektyviusius rengimosi požymius, taip pat atskyrimo nuo kėsinosi padaryti nusikalstamą veiką kriterijus, atsakomybės už rengimosi veiksmus taikymo kriterijus ir atvejus, kada baudžiamoji atsakomybė už šio pobūdžio veiksmus nekyla;

2) išanalizuoti Lietuvos teismų praktikoje kylančias problemas, susijusias su baudžiamosios atsakomybės taikymu veikai nutrūkus rengimosi stadijoje;

3) aptarti Europos Sąjungos teisės aktų reikšmę, jų įtaką rengimosi padaryti nusikaltimą stadijos baudžiamumui nacionaliniame baudžiamajame įstatyme;

4) nustatyti nacionalinio baudžiamojo įstatymo turinio kaitos problemas, susijusias su Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimu šalies baudžiamojoje teisėje;

5) palyginti Lietuvos ir pasirinktų užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose nustatytą rengimosi stadijos reglamentavimą.

Tyrimo metodai. Nagrinėjant rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimus Lietuvos ir Europos Sąjungos baudžiamojoje teisėje buvo naudoti įvairūs mokslinio pažinimo metodai, t. y. dokumentų analizė, loginis-dogmatinis metodas, sisteminė analizė, lyginamasis, taip pat istorinis lyginamasis ir apibendrinimo metodai.

Empirinio dokumentų analizės metodo pagalba analizuoti Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės aktai, nacionalinių teismų praktika, baudžiamosios teisės doktrina.

Loginiu-dogmatiniu metodu naudotasi tiriant ir norminę, ir specialiąją literatūrą. Remiantis šiuo metodu, darbe buvo tiriami atskiri rengimosi padaryti nusikaltimą samprotos elementai. Siekiant kuo išsamiau išstudijuoti minėtus elementus, pateikiama ne tik galiojančių teisės aktų analizė, bet ir teisės mokslininkų samprotavimai šiais klausimais, teismų praktikos pavyzdžiai.

Sisteminės analizės metodo pagalba rengimosi padaryti nusikaltimą stadija nagrinėta siekiant atskleisti jos santykį su kita parengtine nusikalstamos veikos stadija – kėsiniusi padaryti nusikalstamą veiką – taip pat santykį su savanorišku atsisakymu pabaigti nusikalstamą veiką ir „tyčios iškėlimu aikštėn“.

Istorinio lyginamojo metodo pagalba analizuota rengimosi padaryti nusikaltimą sampratos ir turinio požymių kaita Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose laiko atžvilgiu.

Taikant lyginamąjį metodą rengimosi padaryti nusikaltimą stadijos reglamentavimas užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose lygintas su nacionaliniu.

Darbe taip pat taikytas apibendrinimo metodas, kurio pagalba padarytos išvados.

Darbo originalumas. Nagrinėjama tema Lietuvoje buvo atlikta mokslinių tyrimų, kuriuose, *inter alia*, analizuoti rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimai ne tik Lietuvos, bet ir Europos Sąjungos baudžiamosiose teisėse. Visų pirma, būtų galima paminėti G. Švedo straipsnius „Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos baudžiamajai teisei“⁶, „Europos Sąjungos baudžiamoji teisė ir jos įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams“⁷, taip pat A. Abramavičiaus mokslinį straipsnį „Europos Sąjungos teisės standartai Lietuvos Respublikos baudžiamosiose teisėse“⁸. Vilniaus universiteto Teisės fakultete 2014 m. buvo apgintas R. Valentėlytės magistro darbas tema „Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimai Lietuvos ir Europos Sąjungos baudžiamosiose teisėse“.

Tačiau pastebėtina, kad nurodytų autorių, nagrinėjusių rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimus, darbuose dar nebuvo aptartas Europos Komisijos siūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su terorizmu, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, taip pat nebuvo pasisakyta dėl naujų įstatymų leidėjo ketinimų plėsti nusikalstamų veikų ratą, kaip savarankiškas nusikalstamas veikas kriminalizuojant veikas, kurios yra tik rengimasis kitam nusikaltimui, pavyzdžiui, numatyti baudžiamąją atsakomybę už kelionę teroristiniais tikslais.

Šaltiniai. Pagrindiniai darbo šaltiniai – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas ir Europos Sąjungos teisės aktai, kurių nuostatų analizė leido priėti prie

---

⁶ ŠVEDAS, G. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos baudžiamajai teisei. *Teisė*, 2010, t. 74.

⁷ ŠVEDAS, G. Europos Sąjungos baudžiamoji teisė ir jos įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams. Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Vilnius, 2014.

⁸ ABRAMAVIČIUS, A. Europos Sąjungos teisės standartai Lietuvos Respublikos baudžiamosiose teisėse. Iš *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber Amicorum Pranas Kūris*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.

konkrečių išvadų (išsamus ES antrinės teisės aktų, kurie buvo analizuoti šiame darbe, sąrašas nurodytas šaltinių sąrašė darbo pabaigoje).

Atliekant tyrimą, buvo analizuoti ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso straipsnių pakeitimo projektai, taip pat Lietuvos Respublikos Seimo Teisės departamento išvados.

Darbe taip pat analizuoti užsienio šalių, t. y. Latvijos Respublikos, Estijos Respublikos, Lenkijos Respublikos ir Suomijos Respublikos baudžiamieji įstatymai.

Darbe, siekiant pateikti kuo išsamesnę analizę, remtasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos apeliacinio teismo praktika. Pažymėtina, kad nacionalinių teismų praktika nagrinėjamos temos klausimais nėra gausi.

Formuluojant tezes bei išvadas, remtasi ir teisės mokslininkų darbais. Šio darbo turinio atžvilgiu aktualiais klausimais rašė A. Abramavičius, A. Klimka, V. Piesliakas, J. Pradel, D. Pranka, G. Švedas, J. Wessels, N. Jareborg, M. Kaiafa-Gbandi.

1. Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimai Lietuvos baudžiamojoje teisėje

1.1. Rengimosi padaryti nusikaltimą samprata ir jos raida

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsniuose nurodytos nusikalstamos veikos apibūdintos kaip baigtos, t. y. tokios veikos, kuriose yra visi objektyvieji ir subjektyvieji sudėties požymiai. Tačiau „nusikalstama veika, kaip ir kiekvienas reiškinys, neretai turi savo raidos, vystymosi etapus, todėl BK bendrojoje dalyje numatytos rengimosi ir pasikėsinimo stadijos, įtvirtinti šių stadijų požymiai“⁹.

Rengimasis padaryti nusikaltimą kriminalizuotas BK 21 straipsnyje, kuriame nurodyta, kad rengimasis padaryti nusikaltimą yra priemonių ir įrankių suieškojimas ar pritaikymas, veikimo plano sudarymas, bendrininkų telkimas arba kitoks tyčinis nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas.

Taigi „nors rengimusi padaryti nusikaltimą jis faktiškai dar nepradedamas daryti, juridškai konkretūs veiksmai ar susilaikymas nuo veiksmų, kuriuos asmuo privalėjo ir galėjo atlikti, jeigu tais veiksmais ar neveikimu apgalvotai buvo siekiama sudaryti sąlygas, kad galima būtų realizuoti ar palengvinti realizuoti nusikalstamą sumanymą, kurį asmuo jau turi, laikomi pavojingais ir baustiniais“¹⁰.

Rengiantis nusikaltimui tiesiogiai nesikėsinama į konkrečią baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę. „Rengimosi pavojingumas grindžiamas tuo, kad asmuo sąmoningai sudaro ar bent siekia sudaryti sąlygas tam, kad galėtų realizuoti nusikalstamą sumanymą, t. y. padaryti nusikaltimą“¹¹. Todėl mokslinėje literatūroje ne be pagrindo nurodyta, kad „padarytus veiksmus vertinant kaip rengimąsi padaryti nusikaltimą svarbu nustatyti, ar kaltininko veiksmai

1) nėra numatyti BK specialiosios dalies straipsnyje kaip atskiros nusikalstamos veikos sudėties požymiai;

2) padaryta veika objektyviai atitinka BK 21 straipsnio 1 dalyje numatytų veikų požymius;

3) padarytos veikos palengvina baudžiamajame įstatyme numatytos pavojingos veikos darymą“¹².

---

⁹ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 127.

¹⁰ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 246.

¹¹ *Ibid*, p. 247.

¹² PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 64.

Rengimosi padaryti nusikaltimą veiksmai nėra kaltininkui inkriminuojamo nusikaltimo objektyviosios pusės požymiai. Tačiau jų pavojingumą ir baudžiamumą lemia tai, kad rengimosi veiksmai kaltininkui ateityje palengvina padaryti nusikaltimą, t. y. realizuoti jo objektyviają pusę¹³, pavyzdžiui, J. Wessels rašė, kad „paprastas rengimosi poelgis yra toks, kuris turi tik sudaryti sąlygas ar palengvinti (vėlesniam laikui suplanuotos) veikos įvykdymą, <...> susirasti ginklą, paruošti veikos priemones, rinkti informaciją apie numatytą įvykio vietą, iširti šią vietą ir į tą vietą nugabenti veikos įrankius“¹⁴. Taigi, rengimasis padaryti nusikaltimą yra veiksmai, kuriais palengvinamas nusikaltimo objektyviųjų požymių realizavimas.

Atitinkamas nusikalstamas veikas analizuojant kriminalistiniu požiūriu, galima išskirti skirtingus veiksmus, kuriuos asmenys atlieka, besirengdami konkrečiai nusikalstamai veikai.

Analizuojant prekybos žmonėmis nusikaltimo būdą, pastebėta, kad „pasirengimo prekybai žmonėmis etape įtariamieji turi išspręsti ne tik aukos paieškos ir gabenimo, bet ir savo kėslų įgyvendinimo vietos (kavinių, barų, restoranų, viešbučių, viešnamių ir pan.) problemas“¹⁵. Pavyzdžiui, „asmuo, sumanęs įvykdyti žmogžudystę, ieško informacijos apie auką, bendrininkų, įsigyja priemonių bei įrankių nusikaltimui padaryti ir pan.“¹⁶. Rengdamasis padaryti nusikaltimą asmuo ieško ir randa būtiną informaciją apie konkretų kėsintis objektą. Nurodyta informacija būtina tam, kad būtų galima sėkmingai pasirengti nusikaltimui, jį įvykdyti ir slėpti¹⁷.

Remiantis kriminalistikos teorijos doktrina, pastebėtina, kad „planuojant nužudymą yra nagrinėjama surinkta informacija, kuriami įvairūs veikimo variantai, sprendžiama dėl nužudymo pėdsakų slėpimo bei alibi. Surinkęs reikiamą informaciją, kaltininkas siekia sukurti tam tikras sąlygas (o kartais laukia, kol tokios sąlygos susiklostys), kada galės įgyvendinti nusikalstamus ketinimus“¹⁸. Tai suponuoja išvadą, kad nužudymo būdą sudaro ne padirki rengimosi veiksmai, o jų sistema. Tokių parengiamųjų veiksmų sistema parodo asmens tikslą nužudyti. Itin įdomu tai, kad nužudymo pasirengimo lygį gali atskleisti nusikaltėlio pasirinkti įrankiai ar priemonės, reikalingi nusikalstamiems ketinimams įgyvendinti. Todėl „svarbu nustatyti, ar nusikaltėlis įsigijo nusikaltimo priemones ir įrankius dar prieš įvykdydamas nusikaltimą (planuodamas nužudymą), ar reikiami kaip

¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133-696/2016.

¹⁴ WESSELS, J. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. *Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 191.

¹⁵ KURAPKA, V., E., et al. *Kriminalistika. Taktika ir metodika*. Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 733.

¹⁶ *Ibid.*, p. 463.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*, p. 463.

įrankiai ir priemonės buvo panaudoti atsitiktinai nusikaltimo vietoje rasti daiktai (kas tuo metu pasitaikė po ranka)¹⁹.

Analizuojant vagystės kriminalistinę charakteristiką, pažymėtina, kad mokslinėje literatūroje teigiama, jog „rengimasis vagystei gana dažnai pasireiškia kaip: 1) bendrininkų telkimas, 2) duomenų apie nusikalstamo kėsinosi objektus (namą, butą, vasarnamį) surinkimas; 3) techninių priemonių (instrumentų rinkinių, laužtuvų, ar kitokios specialios įrangos) pasigaminimas, įsigijimas, transporto priemonių susiradimas; 4) slėpimo (saugojimo) vietų ir realizavimo kanalų, taip pat asmenų, kuriems reikalingas pagrobtas turtas, paieška“²⁰.

Doktrinoje aiškintina, kad nėra rengimosi padaryti nusikaltimą tais atvejais, kai asmuo rengiasi ne konkrečiam nusikaltimui, o neapibrėžtai nusikalstamai veikai, pavyzdžiui, įsigyja ginklą, gamina sprogstamąsias medžiagas. Konkreti asmens veika gali būti vertinama kaip rengimasis padaryti nusikaltimą tik tuo atveju, jei tokią veiką galima susieti su konkrečiu BK specialiosios dalies straipsniu. Pavyzdžiui, automobilio patikros metu jo bagažinėje randami įrankiai (laužtuvai), įprastai naudojami darant vagystes. Nors tokius įrankius vežiotis automobilio bagažinėje iš esmės nėra draudžiama, nurodytą aplinkybę susiejus su konkrečios nusikalstamos veikos sudėtimi, jos požymiais, tai gali būti vertinama kaip teisiškai svarbi ar net itin reikšminga aplinkybė, lemianti baudžiamosios atsakomybės kilimą už vieną iš parengtinės nusikalstamos veikos stadijų – rengimąsi padaryti nusikaltimą²¹.

Taigi rengimasis laikytinas nusikaltimo stadija tik tada, kai asmuo rengiasi daryti konkretų nusikaltimą (nusikaltimus). Todėl traukiant asmenį baudžiamojon atsakomybėn už šią parengtinę nusikalstamą veiką ir kvalifikuojant kaltininko veiksmus, procesiniuose dokumentuose kartu su BK specialiosios dalies straipsniu veika kvalifikuojama ir pagal BK 21 straipsnio 1 dalį. Manytina, kad nepakankamai konkretus reikiamos BK bendrosios dalies normos, susijusios su veikos kvalifikavimu, nurodymas nuosprendyje yra pagrindas pakeisti nuosprendį proceso dalyviams padavus apeliacinį ar kasacinį skundą.

Atliekant mokslinės literatūros analizę, taip pat pastebėtina, kad tam tikrais atvejais asmens veiksmai *per se* yra pavojingi, todėl jie vertinami kaip savarankiška nusikalstama veika. Pavyzdžiui, BK 253 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, BK 258 straipsnyje – už neteisėtą disponavimą nešaunamuoju ginklu, o

¹⁹ KURAPKA, V., E., et al. *Kriminalistika. Taktika ir metodika*. Mykolo Romerio universitetas, 2013, p. 464.

²⁰ *Ibid*, p. 561.

²¹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 64.

pagal BK 256 straipsnį baudžiamas neteisėtas disponavimas branduolinėmis ar radioaktyviosiomis medžiagomis arba kitais jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais.

Pažymėtina, kad galiojančiame baudžiamajame įstatyme nurodyta, jog asmuo atsako tik už rengimąsi padaryti sunkų ar labai sunkų nusikaltimą. Atsižvelgus į tai, kad įstatymų leidėjas *expressis verbis* kriminalizavo rengimąsi tik atitinkamos kategorijos ir rūšies nusikalstamoms veikoms, galima daryti neginčytiną išvadą, jog net ir esant objektyvių duomenų apie tai, kad asmuo rengėsi daryti baudžiamąjį nusižengimą, nesunkų ar apysunkį nusikaltimą, jis išvengs baudžiamosios atsakomybės. Nurodytą teiginį galima iliustruoti teismų praktikos pavyzdžiais.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 30 d. nutartyje baudžiamojoje byloje konstatuota, kad „pagal BK 21 straipsnio 1 dalį baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi padaryti nusikaltimą kyla tik dėl rengimosi padaryti sunkų ar labai sunkų nusikaltimą. Nusikaltimas, numatytas BK 178 straipsnio 1 dalyje, priskiriamas nesunkių nusikaltimų kategorijai. Už rengimąsi padaryti nesunkų nusikaltimą baudžiamoji atsakomybė nenumatyta. Taigi dėl Č. P. ir D. J. inkriminuotų veiksmų, padarytų 2004 m. vasario 24 d., nėra nusikaltimo sudėties“²².

Kitoje kasacine tvarka nagrinėtoje baudžiamojoje byloje nurodyta, jog „A. U. veiksmai, t. y. apgaulė (melagingas pranešimas apie nusikaltimą ir melagingi parodymai) buvo panaudota ne siekiant įgyti turtą ar teisę į turtą, o siekiant inicijuoti baudžiamąjį persekiojimą. Esant šioms aplinkybėms, <...> kasatoriaus veika, t. y. melagingas S. Č. įskundimas teisėsaugos institucijoms, atitinka BK 21 straipsnio 1 dalyje nurodytą vieną iš rengimosi padaryti sukčiavimo nusikaltimą požymių – kitokį tyčinį nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymą. Tačiau <...> pagal BK 21 straipsnio 1 dalį asmuo atsako tik už rengimąsi padaryti sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, todėl kasatoriaus baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi padaryti nesunkų BK 182 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikaltimą baudžiamajame kodekse nenumatyta“²³.

Pastebėtina, kad nusikalstamų veikų ratas, kurioms rengiantis grėstų baudžiamoji atsakomybė, laiko atžvilgiu kito. Pavyzdžiui, 1903 metų Baudžiamajame statute buvo įvardintos konkrečios nusikalstamos veikos, kurioms rengiantis asmeniui kildavo baudžiamoji atsakomybė, t. y. „pinigų padirbimas“, „nužudymas“, „kėsinimasis viešpataujančiai šeimynai“ ir „sukilimas prieš aukščiausiąją valdžią“. Taigi „už pasirengimą buvo baudžiama tik įstatymo nurodytais atvejais <...> be to, tik tada „jeigu jis

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-75/2006.

²³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-620/2010.

buvo sustabdytas dėl aplinkybių, nepriklausomų nuo pasirengėjo valios²⁴. 1961 metų BK numatė baudžiamąją atsakomybę už rengimąsi bet kokiai nusikalstamai veikai. Manytina, kad tai lėmė sovietinės baudžiamosios teisės įtaka nacionalinei baudžiamajai teisei. Tiesa, ši 1961 metų BK bendrojoje dalyje nustatyta taisyklė, jog baustinas rengimasis bet kokiai nusikalstamai veikai, teisės teorijoje buvo itin kritikuota, tokio reguliavimo siūlyta atsisakyti²⁵.

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad laiko atžvilgiu kito ir rengimosi padaryti nusikaltimą samprata. Pavyzdžiui, 1903 metų Baudžiamojo statuto 50 straipsnyje buvo nurodyta, kad „rengimasis – tai įsigijimas arba tinkinimas priemonės nusikalstamam tyčios darbui vykdyti“²⁶. Galiojant nurodytai Baudžiamojo statuto normai, rengimusi padaryti nusikaltimą buvo laikomi tik tokie veiksmai, kurie susiję su priemonių ir įrankių įsigijimu, arba jų pritaikymu nusikalstamai veikai. Įsigaliojus 1961 metų Baudžiamajam kodeksui, rengimusi laikomas priemonių arba įrankių suieškojimas ar pritaikymas arba kitoks tyčinis sąlygų nusikaltimui daryti sudarymas²⁷. Nurodytos 1961 metų BK nuostatos analizė leidžia daryti išvadą, kad 1961 metų BK galiojimo laikotarpiu, t. y. iki įsigaliojant 2003 metų BK, iš esmės bet kokie tyčiniai veiksmai, jei teismas nuspręstų, kad jie palengvina nusikalstamos veikos darymą, buvo vertinami kaip rengimasis padaryti nusikaltimą.

Kaip jau minėta, galiojančio BK 21 straipsnyje rengimąsi padaryti nusikaltimą įstatymų leidėjas apibrėžia kaip priemonių ir įrankių suieškojimą ar pritaikymą, veikimo plano sudarymą, bendrininkų telkimą arba kitokį tyčinį nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymą. Nagrinėjamu atveju pastebėtina, kad galiojančiame baudžiamajame įstatyme nurodyti rengimosi veiksmai, juos lyginant su rengimosi veiksmis, įvardintais 1961 metų BK bendrojoje dalyje, yra kur kas labiau detalizuoti, tačiau rengimusi padaryti nusikaltimą gali būti pripažinti ir kiti veiksmai, kurių neapima formuluotės: „priemonių ir įrankių suieškojimas ar pritaikymas“, „veikimo plano sudarymas“, „bendrininkų telkimas“.

1.2. Rengimosi padaryti nusikaltimą požymiai

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 21 straipsnio 1 dalyje nurodyti rengimosi požymiai, remiantis doktrininiu aiškinimu, skiriami į objektyviusius ir subjektyviusius.

---

²⁴ VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais*. Vilnius: Justitia, 1996, p. 16.

²⁵ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 249.

²⁶ STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė: paskaitos*. Kaunas, 1925, p. 63.

²⁷ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-148.

Objektyvieji rengimosi padaryti nusikaltimą požymiai yra:

- 1) priemonių ar įrankių suieškojimas ar pritaikymas;
- 2) veikimo plano sudarymas;
- 3) bendrininkų telkimas;
- 4) kitoks nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas.

Pažymėtina, kad asmens veiką vertinant kaip rengimąsi padaryti sunkų ir labai sunkų nusikaltimą, jo veikoje nebūtina nustatyti visų baudžiamajame įstatyme nurodytų šios parengtinės nusikalstamos veikos objektyviųjų požymių. Tokiu atveju pakanka bent vieno, kadangi „kiekvienas baudžiamajame įstatyme nurodytas objektyvusis rengimosi požymis turi alternatyvią savarankišką reikšmę, t. y. bet kurio iš jų nustatymas kaltininko (suprantama, esant ir kitiems įstatyme numatytiems rengimosi požymiams) veikoje gali būti vertinamas kaip rengimasis padaryti nusikaltimą“²⁸.

Kaip jau minėta, vienas iš rengimosi objektyviųjų požymių yra priemonių ar įrankių suieškojimas ar pritaikymas.

Įrankis – tai objektas, kuriuo tiesiogiai yra daroma žala baudžiamojo įstatymo saugomai vertybei. Priemonės nuo įrankio skiriasi tuo, kad priemonėmis žala baudžiamojo įstatymo saugomai vertybei tiesiogiai nėra daroma, tačiau ji palengvina žalos atsiradimą (pavyzdžiui, panaudota transporto priemonė atvykti į nusikaltimo vietą)²⁹. Suiškojimas, remiantis doktrininu aiškinimu, – bet koks teisėtas (perkant, skolinantis, keičiant) ar neteisėtas (pagrobiant, nesilaikant teisės aktais nustatytos tvarkos įsigyjant) veikimo būdas siekiant gauti nusikalstamai veikai reikiamus įrankius ar priemones³⁰. Pritaikymas aiškintinas kaip veiksmai, kuriais įrankiams ar priemonėms suteikiamos tokios savybės, dėl kurių jie tampa tinkamais realizuoti nusikalstamus sumanymus. Tai gali būti konkrečių daiktų perdirbimas, jų dydžio ar formos pakeitimas. Taigi pritaikymas – tai įrankio ar priemonės funkcinės paskirties pakeitimas, būtinas nusikaltimui padaryti. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 12 d. nutartyje baudžiamojoje byloje buvo nurodyta, kad „kasatorius, siekdamas pervežti psichotropines medžiagas per valstybės sieną išvengiant muitinės kontrolės, padarė tam tikrus veiksmus – išardė išnuomoto automobilio užpakalinių durelių apdailą ir ten paslėpė psichotropines medžiagas. Tokie veiksmai neatitiko kontrabandos objektyviojo veikos požymio –

---

²⁸ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 132.

²⁹ *Ibid.*, p. 132-133.

³⁰ *Ibid.*

gabavimo per valstybės sieną, bet palengvino pervežti psichotropines medžiagas per valstybės sieną, nepateikiant jų muitinės kontrolei“³¹.

Atskiru rengimosi požymiu įstatymų leidėjas, be kita ko, įvardino ir veikimo plano sudarymą. Veikimo plano sudarymas, remiantis doktrininio aiškinimu, – tai veiksmai, kuriais numatomi nusikaltimo padarymo įrankių ir (ar) priemonių įgijimo, pritaikymo, bendrininkų telkimo būdai; taip pat numatomi ir kiti rengimosi veiksmai, pavyzdžiui, nusikaltimo padarymo vieta, laikas, eiga. Veikimo plane gali būti aptariami bendrininkų vaidmenys, be kita ko, suplanuoti veiksmai, reikalingi likviduojant galimus nusikaltimo pėdsakus, realizuojant nusikalstamu būdu įgytą turtą. Pažymėtina, kad konstatuojant objektyvaus rengimosi stadijos požymio „veikimo plano sudarymas“ buvimą, pakanka, kad kaltininkas siekiamo padaryti nusikaltimo eigą numato bendrais, esminiais bruožais³². Taigi veikimo plano sudarymas – tai plano, palengvinančio nusikaltimo padarymą, sudarymas. Tačiau kiekvienu atveju būtina nustatyti, kad toks planas gali objektyviai palengvinti nusikaltimo padarymą, pavyzdžiui, numatant patekimo į nusikaltimo vietą ar pasitraukimo iš jos būdus.

Vienoje apeliacine tvarka nagrinėtoje byloje teismas sprendė, kad „planas, pagal kurį brolis ir sesuo A. M. finansuos E. K. atvykimą į Maskvą, o pati E. K. už gautus pinigus gaus Lietuvos Respublikos piliečio pasą, gaus Rusijos Federacijos vizą, nusipirks bilietą ir autobusu atvyks į Maskvą, kur ją pasitiks A. M. negali būti laikomas teroro akto įvykdymo planu. Tai buvo tik E. K. atvykimo į Maskvą planas, kuris nepalengvino konkretaus nusikaltimo, t. y. teroro akto įvykdymo Rusijos Federacijos teritorijoje“³³.

Trečiuoju objektyviuoju rengimosi požymiu galiojančiame baudžiamajame įstatyme įvardintas bendrininkų telkimas. Vadovaujantis doktrininio aiškinimu, bendrininkų telkimas suprantamas kaip „asmenų, kurie reikalingi realizuojant kaltininko numatytą nusikaltimą, parinkimas, jų galimybių tokiai veikai išaiškinimas, patikrinimas, šių asmenų palenkimas bendrai nusikalstamai veikai, jų būsimos veikos suplanavimas, vaidmenų paskirstymas, suderinimas ir pan. Tai organizacinė veikla, kuri gali būti atliekama naudojant įvairius būdus, pavyzdžiui, įtikinėjimą, pažadus, papirkimą, taip pat grasinimus, šantažą, psichinę ar fizinę prievartą“³⁴.

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133-696/2016.

³² PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p 134.

³³ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

³⁴ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p 134.

Remiantis teisiniu aiškinimu, bendrininkų telkimas – tai organizavimo ar kurstyimo veiksmai, kuriais siekiama į nusikaltimo padarymą įtraukti kitus asmenis, pavyzdžiui, atlygio siūlymas už nusikaltimo padarymą. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartyje konstatuota, kad „H. D. organizavo rengimąsi dėl savanaudiškų paskatų nužudyti S. Č. – parengė nusikalstamos veikos padarymo planą ir ėmėsi aktyvių veiksmų parenkant planuojamo nusikaltimo vykdytojus, t. y. V. G. suteikė rengiamam nusikaltimui įvykdyti reikalingą informaciją, nurodė pasitelkti kitus bendrininkus, derino su juo planuojamo nusikaltimo padarymo detales ir už šio nusikaltimo padarymą pažadėjo atlygį – 50 000 JAV dolerių. Nužudymas nebuvo padarytas dėl aplinkybių, nepriklausančių nuo jo valios, nes rengiamo nužudymo vykdytojai atsisakė daryti nusikaltimą. Esant šioms aplinkybėms, teismai pagrįstai konstatavo, jog H. D. organizavo rengimąsi tyčia nužudyti kitą žmogų dėl savanaudiškų paskatų, todėl jo veiksmai teisingai kvalifikuoti pagal BK 21 straipsnio 1 dalį ir 129 straipsnio 2 dalies 9 punktą“³⁵.

Ketvirtuoju objektyviuoju rengimosi padaryti nusikaltimą požymiu laikomas „kitoks tyčinis nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas“. BK 21 straipsnio 1 dalyje pateiktas neišsamus rengimosi veiksmų sąrašas. Jis teisminėje praktikoje detalizuojamas nurodant, kad „BK 21 straipsnio 1 dalyje nenurodyti tyčiniai veiksmai (neveikimas) gali būti pripažinti rengimosi nusikaltimui, jei jie sudaro galimybes realizuoti nusikalstamą ketinimą ar reikšmingai lengvina sąlygas sumanyto nusikaltimo padarymui. Nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas reiškia ne tik sąlygų, reikšmingai lengvinančių sumanyto nusikaltimo padarymą, bet ir sąlygų, be kurių sumanytas nusikaltimas apskritai negalėtų būti padarytas, sudarymą“³⁶.

Atsižvelgus į tai, kad „kitokiu tyčiniu nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymu gali būti pripažinti bet kokie tyčiniai veiksmai (neveikimas), jeigu jie sudaro galimybes įgyvendinti nusikalstamą ketinimą ar reikšmingai lengvina sąlygas padaryti sumanytą nusikaltimą“³⁷, pritartina G. Švedo pozicijai, kad „toks vienos iš rengimosi formos apibūdinimas baudžiamajame įstatyme kelia didelių abejonių, nes visiškai neaišku, kokie veiksmai ar neveikimas sudarys baudžiamosios atsakomybės teisinį pagrindą“³⁸. Darbo autorės vertinimu, būtent toks rengimosi reglamentavimas baudžiamajame įstatyme nedera su *nullum crimen sine lege* principu, reikalaujančiu vengti santykinio neapibrėžtumo

³⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-2-699/2016.

³⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

³⁷ ŠVEDAS, G. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos baudžiamajai teisei. *Teisė*, 2010, t. 74, p. 14.

³⁸ *Ibid.*

nustatant baudžiamosios atsakomybės pagrindus³⁹. Europos Žmogaus Teisių Teismas 1995 m. lapkričio 22 d. sprendime byloje *S. W. prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 20166/92) sprendė, jog „turi būti laikomasi šio (*nullum crimen sine lege*), o taip pat principo, pagal kurį baudžiamasis įstatymas neturi būti aiškinamas plečiamai darant žalą kaltinamajam. Iš šių principų seka, kad bet kuris nusikaltimas turi būti tiksliai nustatytas įstatyme, be to, būtina, kad kiekvienas galėtų suprasti iš straipsnio teksto, kokie veiksmai ar neveikimas gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę“⁴⁰.

Lietuvos kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad „pagal BK nusikalstamu gali būti pripažįstamas tik toks rengimasis, kai kartu neatsiejamai realizuojami ir objektyvieji, ir subjektyvieji tokios parengtinės veikos požymiai“⁴¹. Teisės doktrinoje rengimosi padaryti sunkų ir labai sunkų nusikaltimą subjektyvioji pusė apibūdinama siekiu sudaryti būtinas sąlygas pasirengti pradėti daryti sumanytą nusikalstamą veiką ar palengvinti jos darymą⁴². Taigi „rengimosi padaryti nusikaltimą stadijai, kaip kryptingai, tikslingai nusikalstamai veikai, būdinga iš anksto apgalvota tiesioginė tyčia“⁴³.

Teisės doktrinoje, apibūdinant subjektyvius rengimosi padaryti nusikaltimą požymius, nurodyta, kad „tiesioginės tyčios turinį sudaro tai, kad kaltininkas:

- 1) supranta nusikaltimo, kuriam rengiasi pobūdį, jo sudėties požymius;
- 2) įsitikinęs, kad sumanytam nusikaltimui būtina pasirengti atliekant konkrečius veiksmus ar nuo jų susilaikant;
- 3) suvokia numatytų rengimosi veiksmų pobūdį, jų svarbą tolesnei nusikalstamai veikai;
- 4) numato priežastinį ryšį ir jo vystymąsi tarp rengimosi ir vėlesnių nusikalstamos veikos stadijų;
- 5) įsitikinęs, kad atlikęs numatytus parengiamuosius veiksmus neapsiribos jais ir tęs savo veiką, padarys sumanytą nusikaltimą“⁴⁴.

Atsižvelgus į tai, kad asmuo, kuris rengiasi daryti nusikaltimą, suvokia jo pobūdį, numato padarinius ir jų siekia, galima daryti neginčytiną išvadą, kad rengtis galima tik

---

³⁹ VERŠEKYS, P. *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai*: daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013; SEEL, P. 53. *Unbestimmte und normative Tatbestandmerkmale in Strafrecht und der Grundsatz: Nullum crimen sine lege (Art 103 II - GG)*, Munchen, 1965.

⁴⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismo 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *S. W. prieš Jungtinę karalystę* (pareiškimo Nr. 20166/92).

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-2-699/2016.

⁴² PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 129.

⁴³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-2-699/2016.

⁴⁴ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 129.

tyčiniam (tiesiogine tyčia) nusikaltimui. Todėl negali būti stadijų nusikaltimą padarant netiesiogine tyčia. A. Klimka yra rašęs, kad „kaltininkas, veikdamas netiesiogine tyčia, nekreipia savo valinio veikimo betarpiškai į pavojingų visuomenei pasekmių sukėlimą, o tik sąmoningai leidžia tokių pasekmių atsiradimą. Jo padarytų veiksmų negalima laikyti nukreiptais į nusikaltimo padarymą, jeigu tas nusikaltimas nebuvo padarytas. Tokiu atveju nėra pagrindo atsakomybei pagal BK straipsnį, numatantį nusikaltimą, kurį kaltininkas galėjo padaryti“⁴⁵.

Baudžiamajame įstatyme nėra numatyta galimybė rengtis neatsargiam nusikaltimui. Baudžiamosios teisės teorijoje ši aplinkybė aiškintina tuo, kad „neatsargaus nusikaltimo atveju kaltininko veiksmai nei tiesioginiu, nei netiesioginiu būdu nėra nukreipti į nusikaltimo darymą“⁴⁶. „Planuoti neatsargų nusikaltimą apskritai neįmanoma, kadangi tokiu atveju asmuo arba nenumato padarinių, arba jei ir numato, tai lengvabūdiškai tikisi jų išvengti“⁴⁷. Taigi nenumatydamas ir nesiekdamas nusikalstamų padarinių asmuo negali jiems rengtis.

Kaltininkas konkrečiai nusikalstamai veikai rengiasi suvokdamas tokio rengimosi pavojingą pobūdį, numato galimus padarinius ir jų nori; arba nors ir rengiasi, suvokdamas tokio rengimosi pavojingą pobūdį, nori taip veikti. Rengdamasis asmuo tiesiogine tyčia sudaro sąlygas nusikaltimui padaryti, bet dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios, to nusikaltimo nepadaro.

1.3. Rengimosi padaryti nusikaltimą atribojimas nuo pasikėsینimo padaryti nusikalstamą veiką

Atlikus rengimosi padaryti nusikaltimą stadijos objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių analizę, spręstina, kaip atriboti vieną parengtinės nusikalstamos veikos stadiją nuo kitos, t. y. rengimąsi nuo pasikėsینimo, kadangi „nusikalstamos veikos stadijos, kurioje nutrūko veika, išskyrimas turi reikšmės teisiniam padarytos nusikalstamos veikos įvertinimui – kvalifikacijai, kaltininko atsakomybės diferencijavimui ir bausmės individualizavimui“⁴⁸. Todėl teismas, siekdamas teisingai išspręsti baudžiamąją bylą, kiekvienu konkrečiu atveju privalo tiksliai nustatyti, ar kaltininko veiksmai yra tik

---

⁴⁵ KLIMKA, A. *Nusikaltimo padarymo stadijos*. Vilnius, 1968, p. 4.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ GAUBAITĖ, I. *Baudžiamoji atsakomybė už parengtinę nusikalstamą veiką: teorinės ir praktinės problemos*. Vilnius. Mykolo Romerio universitetas, 2010.

⁴⁸ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 128.

rengimasis atitinkamai veikai ar jau kėsinimasis. Pažymėtina, kad vėlesnė stadija paprastai rodo didesnę veikos ir ją padariusio asmens pavojingumą visuomenei.

Baudžiamoji atsakomybė už pasikėsinimą padaryti nusikalstamą veiką numatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 22 straipsnyje. Pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką BK 22 straipsnio 1 dalyje apibūdinamas kaip tyčinis veikimas ar neveikimas, kuriais tiesiogiai pradedamas daryti nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas, jeigu veika nebuvo baigta dėl nuo kaltininko valios nepriklausančių aplinkybių. Taigi rengimosi padaryti nusikaltimą ir pasikėsinimo padaryti nusikalstamą veiką stadijas tarpusavyje sieja iš esmės vienoda subjektyvioji pusė.

Kaip jau minėta, neatsargioms veikoms stadijos nebūdingos. Todėl, jei veika, kuriai būdinga neatsargi kaltė, pasižymi kai kuriais sudėties požymiais, padarytos veikos negalima vertinti kaip pasibaigusios esant pasikėsinimo stadijai. Pavyzdžiui, jei vairuotojas šiurkščiai pažeidė Kelių eismo taisykles ir sukėlė pavojų kelių eismo saugumui, tačiau BK 281 straipsnyje numatyti padariniai nekilo, vairuotojo baudžiamosios atsakomybės klausimas negali būti keliamas. Vairuotojo baudžiamosios atsakomybės klausimas galėtų būti keliamas tik tuo atveju, jei būtų nustatyta, kad jis eismo taisykles pažeidė sąmoningai, siekdamas sužaloti kitą eismo dalyvį ar jo turtą, tačiau siektų padarinių sukelti nepavyko dėl nuo jo valios nepriklausančių aplinkybių⁴⁹.

Tiek rengimosi, tiek kėsinimosi stadijoms taip pat būdingas tas pats motyvas ir tikslas, t. y. realizuoti nusikalstamą sumanymą. Tačiau dėmesys atkreiptinas į tai, kad rengimasis padaryti nusikaltimą, priešingai nei kėsinimasis padaryti nusikalstamą veiką, neįmanomas afektinės tyčios atveju⁵⁰.

Nors konstatuotina, kad parengtinės nusikalstamos veikos stadijos viena nuo kitos skiriasi savo objektyviosios pusės požymiais, dėmesys atkreiptinas į tai, kad tiek rengimasis, tiek kėsinimasis galimas ne tik aktyviais kaltininko veiksmais, bet ir neveikimu. Pavyzdžiui, rengimosi atveju asmuo, turintis įjungti signalizaciją ar filmavimo kameras, to nedaro ir taip sudaro sąlygas kitiems asmenims pagrobti svetimą turtą.

---

⁴⁹ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 62.

⁵⁰ Afektinė tyčia yra tiesioginė tyčios atmaina. Būtent ši tyčia susiformuoja staiga prieš pat padarant nusikalstamą veiką dėl tam tikrų išorinių dirgiklių, kurie lemia tai, kad asmuo apsisprendžia padaryti nusikaltimą. Afektinė tyčia yra BK 130 straipsnio (nužudymas labai susijaudinus), BK 131 straipsnio (naujagimio nužudymas) ir BK 136 straipsnio (sunkus sveikatos sutrikdymas labai susijaudinus) sudėčių požymis. Taigi jei moteris iš anksto planavo nužudyti ką tik gimusį savo kūdikį, jos tyčia buvo tiesioginė, veika kvalifikuojama pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 1, 2 ir 3 punktus ir 21 straipsnio 1 dalį arba pagal BK 129 straipsnio 2 dalies 1, 2 ir 3 punktus ir 22 straipsnio 1 dalį, jei veika nebuvo baigta dėl aplinkybių, kurios nepriklausė nuo kaltininko (-ės) valios. Jei po nukentėjusiojo poelgio, kaltininkas, siekdamas nužudyti tą asmenį atliko kokius nors parengiamuosius veiksmus, pavyzdžiui, nuėjo į ūkinių prekių parduotuvę ir įsigijo kirvį, tokie parengiamieji veiksmai eliminuoja galimybę kaltininkui taikyti privilegijuotą BK 130 straipsnio sudėtį. Iš PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.

Kėsinimosi atveju motina, siekdama naujagimio mirties, jo nemaitina, sergančio neslaugo, tačiau socialinių darbuotojų įsikišimas išgelbsti naujagimį.

Analizuojant BK 22 straipsnio 1 dispoziciją, nustatyta, kad pasikėsinimo atveju nusikalstama veika yra tiesiogiai pradedama daryti, t. y. priešingai nei rengimosi atveju, pradedami realizuoti nusikalstamos veikos objektyvieji požymiai. Kaip jau minėta, rengimusi tiesiogiai į nusikaltimo objektą dar nėra kėsinamasi, kaltininkas šioje stadijoje atlieka parengiamuosius veiksmus, kurie ateityje jam sudaro sąlygas realizuoti nusikalstamą sumanymą⁵¹. Analogiškai šios parengtinės veikos stadijos apibūdinamos ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje.

Pavyzdžiui, 2015 m. gegužės 19 d. nutartyje baudžiamojoje byloje kasacinis teismas išaiškino, kad „rengimusi tiesiogiai į numatytą nusikaltimo dalyką dar nesikėsinama, rengimosi veikoje nėra ir kitų objektyvių sumanyto nusikaltimo sudėties požymių, nes kaltininkas yra nusprendęs, kad tik po atitinkamo pasirengimo pradės daryti sumanytą nusikaltimą, t. y. „pereis“ į pasikėsinimo stadiją. <...> Pasikėsinimas, kaip tyčinio nusikaltimo stadija, pasireiškia tuo, kad kaltininkas jau yra pradėjęs realizuoti ketinimą padaryti nusikaltimą, tačiau jo nebaigia dėl priežasčių, nepriklausančių nuo jo valios. Taigi nustatant nusikaltimo, kuris nutrūko pasikėsinimo stadijoje, požymius, atskleidžiant kaltininko tyčią, būtina nustatyti valinį jos turinį, siekimą apibrėžtų padarinių, kurie neatsiranda dėl priežasčių, nepriklausančių nuo kaltininko valios“⁵².

Pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką yra kaltininko numatyto ir siekiamo padaryti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėties vykdymo pradžia. Taigi pasikėsinimo atveju kaltininkas atlieka veiksmus, kurie yra tiesiogiai nukreipti į nusikalstamos veikos objektą, dalyką. Tokie veiksmai atitinkamos nusikalstamos veikos objektui, dalykui sukelia realų pavojų, o kai kuriais atvejais, net padaro žalą (asmuo, siekdamas pagrobtį svetimą turtą, išdaužia namo ar automobilio langą).

Pavyzdžiui, rengimasis padaryti išžaginimą ar seksualinį prievartavimą atibojamas nuo pasikėsinimo padaryti šiuos nusikaltimus pagal tai, ar kaltininkas pradėjo įgyvendinti BK 149 ar 150 straipsniuose numatytų nusikaltimų sudėčių objektyvius požymius. Jei kaltininkas pradėjo naudoti fizinį smurtą ar išreiškė grasinimus jį panaudoti, ar padarė veiksmus kitaip atimdamas galimybę priešintis, padaryta veika kvalifikuojama kaip pasikėsinimas padaryti išžaginimą ar seksualinį prievartavimą pagal BK 22 straipsnio ir BK 149 straipsnio 1, 2, 3 ar 4 dalį arba 150 straipsnio 1, 2, 3 ar 4 dalį, nors kaltininkas ir

---

⁵¹ PRANKA, D. Pasikėsinimo padaryti nusikalstamą veiką problematika baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. 2008, t. 11(113), p. 40.

⁵² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239-139/2015.

nepradėjo lytinio santykiavimo ar lytinės aistros tenkinimo dėl to, kad jam nepavyko įveikti nukentėjusiojo pasipriešinimo, arba dėl kitų nuo jo valios nepriklausančių aplinkybių⁵³.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartyje baudžiamojoje byloje kaltininko veika kvalifikuota kaip pasikėsinimas padaryti išžaginimą, nors kaltininkas ir nepradėjo lytinio santykiavimo. Byloje nustatyta, kad „nukentėjusioji aktyviais veiksmais priešinosi nuteistajam, bandė ištrūkti, laikė kelnes neleisdama jų numauti, kelis kartus šaukėsi pagalbos. Susidūręs su aktyviu pasipriešinimu ir neįstengęs jo įveikti taip kaip tikėtasi, nuteistasis tam tikru momentu nutraukė nusikalstamus veiksmus ir skubiai išėjo iš nukentėjusiosios namų“⁵⁴.

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad pasikėsinimu gali būti laikomi ir tokie veiksmai, kurie tiesiogiai nėra nurodyti atitinkamo BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje, jeigu tokie veiksmai atitinka kėsinimosi akivaizdumo požymį. Remiantis teisės doktrina, kėsinimasis laikomas akivaizdžiu, ne vien tada, kai jis pradėtas, bet ir tada, kai jis tiesiogiai gresia nukentėjusiojo teisėms⁵⁵. Manytina, kad nurodytu atveju gali kilti nusikalstamos veikos vertinimo stadijų požiūriu problema. „Todėl kiekvienu konkrečiu atveju būtina išsiaiškinti du dalykus: kokia veika yra dominančios nusikaltimo sudėties požymis ir koks pirmas kūno judesys yra veikos darymo pradžia. Jei atliktas kūno judesys tiesiogiai stato į pavojų baudžiamojo įstatymo saugomą vertybę ir bent iš dalies atitinka įstatyme aprašytą veikos požymį, galima kalbėti apie pasikėsinimą daryti nusikaltimą“⁵⁶.

Pažymėtina, kad pagal BK rengtis padaryti galima tik atitinkamos kategorijos nusikaltimus, t. y. sunkius arba labai sunkius nusikaltimus. Tuo tarpu kėsinimosi atveju tiesiogiai pradedami realizuoti tiek nusikaltimo, tiek ir baudžiamojo nusižengimo objektyvieji sudėties požymiai.

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad tas pats veiksmas, darant vieną nusikaltimą gali būti vertinamas kaip rengimasis, kitu atveju – pasikėsinimas⁵⁷. Smurto panaudojimas ar kitoks atėmimas galimybės priešintis gali būti kvalifikuojamas kaip rengimasis padaryti išžaginimą ar seksualinį prievartavimą, jei jis naudojamas ne pasipriešinimui įveikti, o tik sudaryti palankias sąlygas nusikaltimui padaryti, pavyzdžiui, įsodinti nukentėjusįjį į automobilį ir nuvežti į nusikaltimo vietą⁵⁸. Todėl, siekiant atriboti vieną parengtinės nusikalstamos veikos darymo stadiją nuo kitos, itin svarbu nustatyti ne tik tai, ar kaltininkas

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose. *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.

⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-788/2015.

⁵⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. birželio 13 d. nutarimas Nr. 4 Dėl teismų praktikos taikant įstatymus dėl būtiniosios ginties ir jos ribų peržengimo. *Teismų praktika*, 1997, Nr. 7.

⁵⁶ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 71.

⁵⁷ KLIMKA, A. *Nusikaltimo padarymo stadijos*. Vilnius, 1968, p. 16.

⁵⁸ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 70.

pradėjo realizuoti objektyviusius nusikalstamos veikos sudėties požymius, nurodytus atitinkamo BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje, bet ir išsiaiškinti kaltininko siekto tikslo realizavimo laipsnį.

Apibendrinus būtų galima išskirti tam tikrus nurodytų parengtinės veikos stadijų atribojimo kriterijus, pavyzdžiui:

- 1) kaltininko atliktų veiksmų pobūdį;
- 2) nusikalstamos veikos motyvo, tikslo realizavimo laipsnį;
- 3) nusikalstamos veikos nutrūkimo momentą;
- 4) skirtingą priartėjimo prie baigtos nusikalstamos veikos laipsnį.

1.4. Rengimosi padaryti nusikaltimą santykis su savanorišku atsisakymu pabaigti nusikalstamą veiką ir „tyčios iškėlimu aikštėn“

1.4.1. Savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikalstamą veiką

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 23 straipsnyje numatyta galimybė savanoriškai atsisakyti pabaigti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusizengimą išvengiant baudžiamosios atsakomybės. Mokslinėje literatūroje ši įstatymo nuostata vertinama kaip itin svarbi nusikaltimų prevencijos požiūriu⁵⁹. Darbo autorės vertinimu, tokia pozicija pagrįsta, kadangi taip įstatyme raginama savanoriškai atsisakyti nusikalstamo sumanymo, ar bent jau nutraukti jo realizavimą.

Savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikalstamą veiką yra tiesiogiai susijęs su nusikalstamos veikos stadijomis, kadangi asmuo sąmoningai, savo valia priima sprendimą nebetęsti pradėto rengimosi nusikaltimui arba baigti kėsinimąsi ir padaryti nusikalstamą veiką, nepaisant to, jog pradėtus veiksmus objektyviai galėtų tęsti ir savo nusikalstamą sumanymą įgyvendinti.

Rengimasis padaryti nusikaltimą ar kėsinimasis padaryti nusikalstamą veiką yra pavojinga veika todėl, kad ji gali padaryti žalą baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms, jeigu nebūtų nutraukta dėl priežasčių, kurios nepriklauso nuo kaltininko valios. Tačiau tais atvejais, kada asmuo pats nutraukia šią veiką, ji tampa nebe pavojinga, todėl ir nebaustina⁶⁰.

Rengimosi stadijoje savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikaltimą gali pasireikšti ir veikimu, pavyzdžiui, sunaikinus nusikaltimui paruoštus įrankius ar priemones, ir

---

⁵⁹ ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 257.

⁶⁰ *Ibid*, p. 260-261.

neveikimu, t. y. nevykdant tolesnių veiksmų, sudarančių sąlygas, būtinas nusikaltimui padaryti ar palengvinančias jo padarymą, pavyzdžiui, nebestebint aukos, kurią planuota apiplėšti.

Atsisakymo savanoriškumas reiškia, kad „atsisakymo nesąlygoja kokios nors objektyvios aplinkybės, sukliudžiusios kaltininkui įvykdyti nusikalstamą sumanymą. Priešingu atveju būtų ne savanoriškas atsisakymas, o rengimosi ar pasikėsینimo nutraukimas prieš kaltininko valią“⁶¹.

Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 24 d. nutartyje baudžiamojoje byloje konstatuota, kad „iš naujo vertindamas byloje esančius duomenis ir tikrindamas nuteistojo pateiktą versiją, apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį į tai, kad ikiteisminio tyrimo metu ir pirmosios instancijos teisme J. S. davė kitokius parodymus – pripažino, kad pamatė jį stebintį parduotuvės darbuotoją, todėl nusprendė veikos neužbaigti, nes bijojo būti sulaikytas. Teismas nustatė, kad jokie bylos duomenys nepatvirtina nuteistojo versijos, jog jis savanoriškai atsisakė pabaigti nusikalstamą veiką, o priešingai – paties nuteistojo bei liudytojų parodymai, parduotuvės stebėjimo kamerų vaizdo įrašas patvirtina, kad J. S., užsikišęs už striukės šlifukočius, pamatė, jog jį stebi parduotuvės darbuotojas, todėl nenorėdamas būti sulaikytas, nusikalstamus veiksmus nutraukė. Remdamasis šiais duomenimis apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad faktinės aplinkybės patvirtina, jog J. S. nusikalstamos veikos nepabaigė susidūręs su kliūtimi – grėsme būti sulaikytam jį stebėjusio parduotuvės darbuotojo. Toks nusikalstamų ketinimų atsisakymas nelaikytinas savanorišku BK 23 straipsnio prasme“⁶².

Savanoriško atsisakymo pabaigti nusikalstamą veiką atveju, kaltininko padaryti veiksmai negali būti laikomi rengimusi padaryti nusikaltimą ar kėsinimusi padaryti nusikalstamą veiką. Tokie veiksmai nelaikomi pavojingais visuomenei, kadangi jais nutraukiami ir nebeatliekami veiksmai (neveikimas), kuriais kėsintasi ar ruoštasi kėsintis į nusikaltimo objektą, neatsiranda nusikalstami padariniai, pati veika netenka pavojingumo. Taigi savanoriško atsisakymo pabaigti nusikalstamą veiką atveju išnyksta ir objektyvieji, ir subjektyvieji baudžiamosios atsakomybės pagrindai. Tai suponuoja išvadą, kad savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikalstamą veiką eliminuoja galimybę asmenį traukti baudžiamojon atsakomybėn.

Asmuo, savo noru atsisakęs pabaigti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą, atsakomybėn traukiamas tik tuo atveju, jeigu jo padarytoje veikoje yra kito baigto nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo sudėtis. Pavyzdžiui, asmuo nusprendęs nebetęsti

---

⁶¹ KLIMKA, A. *Nusikaltimo padarymo stadijos*. Vilnius, 1968, p. 30.

⁶² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-360/2013.

parengiamųjų veiksmų ginkluotam apiplėšimui, tačiau ne įstatymo nustatyta tvarka, o kitokiu, neteisėtu būdu, įsigijęs šaunamąjį ginklą, galėtų atsakyti už neteisėtą disponavimą šaunamuoju ginklu.

Atkreiptinas dėmesys, kad savanoriškas atsisakymas pabaigti nusikalstamą veiką galimas ne tik parengtinėje vieno asmens veikoje, bet ir esant įvairioms bendrininkavimo formoms. Atsisakyti pabaigti bendrai daromą nusikalstamą veiką gali visi bendrininkai ar kiekvienas iš jų atskirai. Savanoriško bendrininkų atsisakymo pabaigti nusikalstamą veiką sąlygos diferencijuojamos atsižvelgiant į bendrininkų rūšis (organizatorius, kurstytojas, padėjėjas, vykdytojas).

Teisės doktrinoje išaiškinta, kai nusikalstamą veiką daro keli asmenys, tai savanoriškai atsisakęs ją pabaigti organizatorius ar kurstytojas nėra traukiamas baudžiamojon atsakomybėn, jeigu jis ėmėsi visų nuo jo priklausančių priemonių, kad bendrininkai nepadarytų nusikalstamos veikos, kurią jis organizavo ar sukurstė, ir ta veika nebuvo padaryta ar neatsirado jos padarinių. Savanoriškas organizatoriaus ar kurstytojo atsisakymas pabaigti nusikalstamą veiką nėra siejamas tik su sprendimo nutraukti savo organizacinę ar kurstytojišką veiklą priėmimu ir tolesniu neveikimu⁶³.

Šie bendrininkai, siekdami išvengti baudžiamosios atsakomybės, privalo aktyviais ir teisėtais veiksmais vykdytojui neleisti pradėti ar pabaigti realizuoti bendrą nusikalstamos veikos sudėtį. „Jei organizatorius ar kurstytojas parengtinę kitų bendrininkų veiką nutraukė neteisėtais veiksmais, pavyzdžiui, grasindami panaudoti fizinį smurtą ar jį panaudodami ir taip sutrikdydami kitų bendrininkų sveikatą ar sugadindami jų turtą, už tokius veiksmus, esant ir kitiems atitinkamos nusikalstamos veikos požymiams, jie gali būti traukiami baudžiamojon atsakomybėn. Tačiau nei organizatorius, nei kurstytojas tokiu atveju nebus traukiamas atsakomybėn už tokiais, kad ir neteisėtais, veiksmais nutrauktą parengtinę veiką“⁶⁴.

Pagal BK neatsako padėjėjas, jeigu jis savo noru atsisakė dalyvauti nusikalstamoje veikoje, apie tai pranešė kitiems bendrininkams ar teisėsaugos institucijoms, ir ta veika nebuvo padaryta arba ji padaryta be jo pagalbos. Taigi padėjėjui, priešingai nei organizatoriui ar kurstytojui, pakanka eliminuoti tik savo asmeninį indėlį į bendrą nusikalstamą veiką. Teisės teorijoje nurodoma, kad padėjėjo savanoriško atsisakymo pabaigti nusikalstamą veiką formos priklauso nuo pagalbos kitiems bendrininkams būdų – fizinio ar intelektualaus padėjimo. Padėjėjas, suteikęs fizinę pagalbą, pavyzdžiui, suteikęs

---

⁶³ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 151-152.

⁶⁴ *Ibid.*

reikiamus įrankius, privalo juos atsiimti. Intelektualiosios pagalbos atveju privalo įtikinti bendrininkus atsisakyti nusikalstamo sumanymo, taip pat gali apie planuojamą veiką pranešti teisėsaugos institucijoms⁶⁵.

„Vykdymo savanoriškam atsisakymui pabaigti nusikalstamą veiką, kurios sudėtis yra formali, paprastai pakanka neveikimo. Aktyvūs veiksmai būtini baigto pasikėsینimo atveju, esant materialiai nusikalstamos veikos sudėčiai, kai dar įmanoma išvengti pavojingų padarinių kilimo“⁶⁶.

Savanorišką atsisakymą pabaigti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą reikia skirti nuo aktyviosios atgailos. Baudžiamosios teisės teorijoje aktyviaja atgaila vadinamas atvejis, kai kaltininkas, jau baigęs nusikalstamą veiką, savo noru pašalina ar bent jau sumažina padarytą žalą, visiškai ar bent jau iš dalies užkerta kelią žalingiems veikos padariniams atsirasti. Pavyzdžiui, kaltininkas, sužalojęs nukentėjusįjį, sutvarsto jo žaizdas, iškviečia greitąją medicinos pagalbą. Tačiau „aktyvioji atgaila nepašalina veikos pavojingumo visuomenei ir baudžiamosios atsakomybės už jos padarymą“⁶⁷.

1.4.2. „Tyčios iškėlimas aikštėn“

Akcentuotina, kad ne bet kokie iki nusikaltimo pradžios padaryti asmens veiksmai gali būti vertinami kaip atitinkantys parengtinės nusikalstamos veikos stadiją. Baudžiamojoje teisėje taip pat yra terminas „tyčios iškėlimas aikštėn“.

Asmuo atskleidžia tyčią tuo atveju, kai tretiesiems asmenims žodžiu, raštu ar konkludentiniais veiksmais leidžia sužinoti apie savo ketinimą (apsisprendimą) padaryti konkretų nusikaltimą. Pavyzdžiui, A. Klimka yra rašęs, kad „tyčios iškėlimas aikštėn“ – tai turimo ketinimo padaryti nusikaltimą pareiškimas kam nors, koku nors būdu atskleidimas jo kitiems žmonėms. Tai gali būti padaroma žodžiu, apie tai parašant kam nors laiške, ketinimą išdėstant savo dienoraštyje ir pan.“⁶⁸. Tačiau „tyčios iškėlimas aikštėn“ nesudaro nusikalstamos veikos įgyvendinimo etapo, kadangi tokiu atveju neatliekami veiksmai, kuriais būtų realizuojama nusikaltimo sudėtis arba bent jau sudaromos sąlygos ateityje palengvinsiančios sudėties realizavimą. Nors šie veiksmai atliekami iki tiesiogiai pradėdant daryti nusikaltimą, jie baudžiamosios teisės požiūriu nėra nusikalstami, todėl negali būti baudžiami.

---

⁶⁵ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 151-152.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ KLIMKA, A. *Nusikaltimo padarymo stadijos*. Vilnius, 1968, p. 36.

⁶⁸ *Ibid.*, p. 2.

Nurodytas terminas „tyčios iškėlimas aikštėn“ baudžiamosios teisės teorijoje laikomas savarankišku etapu, kurio metu asmuo „manifestuoja savo nusikalstamas intencijas, tačiau už tai nėra ir negali būti baudžiamas“⁶⁹, kadangi „žmogaus pažiūros, įsitikinimai, mintys ir sumanymai ką nors daryti ar nedaryti, nors jų realizavimas būtų labai pavojingas, negali būti baudžiami <...>. Baudžiamosios atsakomybės negali būti, kol jis nieko nepadaro, siekdamas bent pasirengti realizuoti šį sumanymą“⁷⁰.

Pavyzdžiui, kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-677/2016 vertindama E. K. veiksmus, o būtent nuo 2006 m. pabaigos – 2007 m. pradžios iki 2009 m. rugpjūčio 12 d. interneto tinklalapiuose esančiuose pokalbių forumuose bei socialiniame tinkle www.facebook.com, taip pat asmeninių pasisakymų metu viešai paskelbtus teiginius, kad dėl asmeninių motyvų ir religinių įsitikinimų – keršydama už Rusijos Federacijos valdžios veiksmus prieš Čėčėnijos Respublikoje gyvenančius musulmonus, turi tikslą kaip savižudė sprogdintoja įvykdyti teroro aktą bet kokiuose Rusijos Federacijos teritorijoje esančiuose strateginiuose objektuose, konstatavo, jog apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos išvada, kad E. K. veiksmai ir visa jos tęstinė veika neatitinka BK 21 straipsnio 1 dalyje nurodytų tiek objektyviųjų, tiek subjektyviųjų rengimosi padaryti nusikalstamą veiką – teroro aktą, požymių, kad E. K. veiksmai buvo tik jos „tyčios iškėlimas aikštėn“ ir jie dar nebuvo peraugę į rengimąsi padaryti nusikaltimą (teroro aktą) stadiją, buvo padaryta nuosprendyje išsamiai išanalizavus ir išdėsius bylos aplinkybes bei pagrįsta tinkamais teisiniais argumentais.

Kita vertus, ketinimo padaryti nusikaltimą pareiškimas, išreikštas grasinimo forma, remiantis doktrininiu aiškinimu, yra pavojinga veika. „Grasinant daromas psichinis poveikis žmogui ar institucijai, kėsinama į asmens, visuomenės ar valstybės interesus“⁷¹. Pažymėtina, kad baudžiamajame įstatyme numatyta baudžiamoji atsakomybė už grasinimą nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimą (BK 145 straipsnis), grasinimą padaryti teroristinį nusikaltimą (BK 250(3) straipsnis), grasinimą panaudoti ar kitaip paveikti arba neteisėtai įgyti branduolines ar radioaktyvias medžiagas arba kitus jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinius (BK 256(1) straipsnis), taip pat baudžiamas grasinimas valstybės tarnautojui ar viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui (BK 287 straipsnis) ir grasinimas vadui ar smurtas prieš jį (BK 318 straipsnis).

---

⁶⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-41-396/2016.

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-677/2016.

⁷¹ ABRAMAVIČIUS, A., *et al. Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 247.

Taigi tam tikras grasinimas Lietuvos baudžiamajame įstatyme yra vertinamas kaip savarankiška nusikalstama veika arba kaip kito savarankiško nusikaltimo sudėties požymis, pavyzdžiui, grasinimas panaudoti fizinį smurtą išžaginimo (BK 149 straipsnis) ar seksualinio prievartavimo (BK 150 straipsnis), privertimo lytiškai santykiauti (BK 151 straipsnis) ar plėšimo (BK 180 straipsnis) atveju. Manytina, kad grasinimo padaryti nusikaltimą pavojingumą lemia grasinamos padaryti žalos pobūdis ir tikslai, kurių siekiama grasinimu.

Konstatuotina, kad rengimasis padaryti nusikaltimą skiriasi nuo „tyčios iškėlimo aikštėn“ tuo, kad rengimosi atveju kaltininko veiksmai yra nukreipti į nusikalstamos veikos realizavimą. Kaltininkas atlieka konkrečius veiksmus, kurie jam ateityje padeda įgyvendinti nusikalstamą sumanymą. „Tyčios iškėlimo aikštėn“ atveju asmens sumanymo nesiekama paversti realybe: asmuo neatlieka jokių konkrečių veiksmų tam, kad įgyvendintų nusikalstamą sumanymą.

Pavyzdžiui, apeliacine tvarka nagrinėtoje baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014 teismas, vertindamas kaltinamosios veiksmus sprendė, kad „E. K. nuo 2006 m. pabaigos – 2007 m. pradžios interneto tinklalapiuose, socialiniame tinkle www.facebook.com ir asmeninių pasisakymų metu viešai skelbė, kad ji ketina įvykdyti teroro aktą susisprogdindama, yra tik nuteistosios minčių viešas atskleidimas, tačiau jis nepalengvina teroro akto įvykdymo“⁷². Šiuo aspektu pritartina V. Piesliako nuomonei, kad ketinimo ir apsisprendimo viešas atskleidimas dar nepalengvina nusikalstamos veikos darymo, padarinių kilimo, todėl „tyčios iškėlimas aikštėn“ pagrįstai neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.

Tačiau riba tarp rengimosi padaryti nusikaltimą ir tyčios iškėlimo aikštėn yra itin menka. Nurodytą teiginį galima iliustruoti klasikiniu pavyzdžiu. Jei asmuo, ketinantis įsibrauti į svetimą butą, atskleidžia savo sumanymą draugui, be to, jo paprašo informacijos apie buto šeiminkus, jų išėjimo ir grįžimo į namus laiką ar palenkia šį asmenį padėti daryti nusikaltimą, tokie veiksmai, manytina, perauga į rengimąsi, todėl gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę⁷³.

---

⁷² Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.

⁷³ PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008, p. 68.

1.5. Baudžiamosios atsakomybės už rengimąsi padaryti nusikaltimą ypatumai

Vienas iš galimų būdų užbaigti baudžiamąjį procesą baudžiamojoje byloje yra bausmės skyrimas – procesas, kurio metu teismas asmeniui, pripažintam kaltu padarius konkrečią nusikalstamą veiką, parenka atitinkamą bausmės rūšį ir jos dydį.

BK 41 straipsnio 1 dalyje bausmė apibrėžta kaip valstybės prievartos priemonė, skiriama teismo nuosprendžiu nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą padariusiam asmeniui. Tačiau dėmesys atkreiptinas į tai, kad „nusikaltimo sąvoka apima ne tik pabaigtą nusikalstamą veiką, bet ir jos vystymosi stadijas“⁷⁴. Nors mokslinėje literatūroje, aiškinant baudžiamosios atsakomybės neišvengiamumo principo turinį, konstatuota, kad kiekvienas asmuo, padaręs nusikalstamą veiką, turi sulaukti bausmės ar kitokios baudžiamojo poveikio priemonės, kurias numato baudžiamasis įstatymas⁷⁵, manytina, kad atitinkamai privalo būti įvertinti ir asmens, kurio veika nutrūko rengimosi stadijoje, veiksmai.

Vadovaujantis doktrininio aiškinimu, rengimosi baudžiamumas, be kita ko, svarbus nusikaltimų prevencijos požiūriu, kadangi juo siekiama sutrukdyti realizuoti nusikalstamą sumanymą jau pradinėje stadijoje patraukiant atsakomybės asmenis, kurie rengėsi padaryti nusikaltimą⁷⁶.

Asmuo už rengimąsi padaryti nusikaltimą atsako pagal BK 21 straipsnio 1 dalį ir šio kodekso specialiosios dalies straipsnį, kuris numato atitinkamą baigtą nusikaltimą. Todėl sprendžiant bausmės skyrimo už rengimąsi padaryti nusikaltimą klausimą, pirmiausia turi būti atsižvelgta į nusikaltimo, kuriam kaltininkas rengėsi, požymius, apibūdinančius jo pavojingumą ir vietą BK specialiosios dalies sistemoje⁷⁷. Be to, skiriant bausmę už rengimąsi padaryti nusikaltimą, kaip ir už baigtą nusikalstamą veiką, turi būti vadovaujama bendraisiais bausmės skyrimo pagrindais.

Bendrieji bausmės skyrimo pagrindai yra numatyti BK 54 straipsnyje, kur nurodyta, kad teismas skiria bausmę pagal šio kodekso specialiosios dalies straipsnio, numatančio atsakomybę už padarytą nusikalstamą veiką, sankciją laikydamasis šio kodekso bendrosios dalies nuostatų. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 31 d. nutartyje baudžiamojoje byloje nurodyta, kad BK 54 straipsnyje kaip viena iš aplinkybių, į kurias

⁷⁴ KLIMKA, A. *Nusikaltimo padarymo stadijos*. Vilnius, 1968, p. 2.

⁷⁵ DRAKŠAS, R. Bausmė: bendrosios teorinės problemos. *Teisė*, 2004, t. 52.

⁷⁶ ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 256.

⁷⁷ GAUBAITĖ, I. *Baudžiamoji atsakomybė už parengtinę nusikalstamą veiką: teorinės ir praktinės problemos*. Vilnius. Mykolo Romerio universitetas, 2010, p. 56-57.

teismas turi atsižvelgti skirdamas bausmę, numatyta nusikalstamos veikos stadija (BK 54 straipsnio 2 dalies 4 punktas)⁷⁸.

BK 57 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bausmė už rengimąsi ar pasikėsinimą padaryti nusikaltimą ar baudžiamąjį nusižengimą skiriama bendra tvarka, atsižvelgiant į kaltininko padarytų veiksmų pavojingumą, į tai, kiek nusikalstamas ketinimas įgyvendintas, ir į priežastis, dėl kurių nusikalstama veika nebuvo baigta. BK 57 straipsnio 2 dalis nustato, kad už rengimąsi ar pasikėsinimą padaryti nusikalstamą veiką, remiantis šio kodekso 62 straipsniu, gali būti paskirta švelnesnė negu už pabaigtą nusikalstamą veiką numatyta bausmė. Todėl konstatuotina, kad įstatymų leidėjas rengimąsi padaryti nusikaltimą laiko mažiau pavojinga nusikaltimo padarymo stadija palyginus su baigta nusikalstama veika, ir mažiau pavojingu nusikaltimu. Analogiškos pozicijos laikomasi ir teismų praktikoje.

Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 11 d. nuosprendyje baudžiamojoje byloje nurodyta, kad „nors įstatymas už parengtinę nusikalstamą veiką leidžia skirti tokią pat bausmę kaip ir už baigtą nusikaltimą, Baudžiamojo kodekso 21 straipsnio 2 dalies ir 22 straipsnio 3 dalies nuostatos, kad bausmė už rengimąsi ar kėsinimąsi gali būti švelninama remiantis BK 62 straipsniu, reiškia ir tai, jog parengtinės nusikalstamos veikos stadijos gali būti vertinamos kaip mažiau pavojingos nei baigta nusikalstama veika“⁷⁹.

Tiesa, sprendimas dėl švelnesnės negu įstatyme numatytos bausmės skyrimo yra teismo diskrecijos teisė, bet ne pareiga. Be to, sąlygos, kurių egzistavimas teismui, nagrinėjančiam bylą, suteikia teisę spręsti dėl švelnesnės, negu įstatyme numatytos bausmės skyrimo kaltininkui, yra itin sudėtingos. Nustatyti jų visetą, manytina, yra itin sunku. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2013 m. spalio 1 d. nutartyje nurodė, kad „pirmosios instancijos teismas savo sprendime aptarė BK 62 straipsnio nuostatų taikymą, tačiau pagrįstai atsisakė taikyti BK 62 straipsnio nuostatas, nes nenustatė būtinų šiam įstatymui taikyti sąlygų“⁸⁰.

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad teismų praktikoje baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi nusikaltimui apskritai taikoma gana retai. Pavyzdžiui, 2016 metais kasacinis teismas asmenis kaltais dėl rengimosi atitinkamoms veikoms pripažino tik dviejose bylose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133-696/2016; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-2-699/2016)⁸¹.

⁷⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-64/2012.

⁷⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 11 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-462/2013.

⁸⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-348/2013.

⁸¹ Portalo www.infolex.lt duomenimis.

Šiuo aspektu pažymėtina, kad ir D. Pranka vienoje savo publikacijų taip pat rašė, jog rengimosi instituto taikymas teismų praktikoje yra gana retas reiškinys⁸². Darbo autorės nuomone, siekiant nustatyti, dėl kokių priežasčių BK 21 straipsnio nuostatos praktikoje itin retai taikomos, galima aptarti keletą konkrečių teisminės praktikos pavyzdžių.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 12 d. nutartimi baudžiamojoje byloje Nr. 2K-184/2012 A. Š. buvo nuteistas pagal Baudžiamojo kodekso 22 straipsnio 1 dalį ir 199(2) straipsnio 1 dalį (pasikėsino įgyti neteisėtų akcizais apmokestinamų prekių) 1 metų laisvės atėmimo bausme.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, išnagrinėjęs nuteistojo kasacinį skundą, konstatavo, kad „sutiktina su kasatoriumi, jog jo veiksmai – susitarimas su asmeniu dėl cigarečių įgijimo, gabenimo vietos ir laiko, dėl įgyjamo kiekio bei kainos, važiavimas į susitikimo vietą – galėjo būti vertinami kaip rengimasis padaryti veika, jei jie būtų nutrūkę šioje stadijoje. Tačiau įvykiai vystėsi toliau ir pardavėjas atvežė minėtą krovinį, o pirkėjas (nuteistasis) atvyko į sutartą vietą. Atvykus ir automobiliams sustojus vienas netoli kito, neliko kliūčių perkrauti krovinį į kitą automobilį, t. y. įgyti cigaretes. Nors fiziškai cigarečių perkrovimas nepasidėjo, tačiau faktiškai buvo sudarytos visos prielaidos, t. y. padaryti (pabaigti) visi parengiamieji veiksmai. Jei cigaretės būtų perkrautos, nusikaltimas būtų laikomas baigtu. Nusikaltimas būtų laikomas baigtu ir tuo atveju, jei būtų perkrauta tik dalis krovinio, jei perkrautų cigarečių kaina siektų 250 MGL. Tačiau nuteistojo neteisėti veiksmai, siekiant įgyti akcizais apmokestinamų cigarečių, buvo nutraukti policijos pareigūnų, nepabaigus įgijimo veiksmų, todėl veika teisingai kvalifikuota kaip pasikėsinimas“⁸³.

Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 26 d. nuosprendyje baudžiamojoje byloje Nr. 1A-312-453/2016 teisėjų kolegija konstatavo, kad D. S. ir P. Ž. pagrįstai išteisinti pagal BK 21 straipsnio 1 dalį ir 129 straipsnio 2 dalies 5 punktą dėl rengimosi nužudyti E. G.

Teismo vertinimu, „vien dėl to, kad kredito unijos darbuotojų kūnams slėpti buvo iškasta miške duobė, kuri galėjo būti panaudota ir E. G. kūno slėpimui, neleidžia spręsti, kad paviešintas rengimasis nužudyti E. G. buvo realus. Baudžiamosios teisės požiūriu nėra nusikalstamas ir baudžiamas asmens apsisprendimas padaryti konkretų nusikaltimą, net ir

---

⁸² PRANKA, D. Pasikėsینimo padaryti nusikalstamą veika problematika baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. 2008, t. 11(113), p. 34.

⁸³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-184/2012.

tuomet, kai toks asmens ketinimas yra atskleistas tretiesiems asmenims, iki asmuo tiesiogiai pradeda tai daryti“⁸⁴.

Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 1A-343-387/2016 konstatuota, kad „byloje nesant jokių objektyvių duomenų, patvirtinančių, jog V. D. ėmėsi aktyvių veiksmų kontrabandai įvykdyti, darytina išvada, jog jo veikos (antikvarinių daiktų sudėjimas į vokus ir adresų ant pastarųjų užrašymas) galėtų būti vertinamos tik kaip rengimasis padaryti BK 199 straipsnio 1 dalyje numatytą nusikaltimą (BK 21 straipsnio 1 dalis). Pažymėtina, kad šiai nusikalstamos veikos stadijai, kaip ir kontrabandos sudėčiai, būdinga tik tyčinė kaltės forma. Esant šioms aplinkybėms bei atsižvelgiant į tai, jog apeliacinės instancijos teismas, išsamiai pasisakydamas šiuo klausimu, pritarė skundžiamo nuosprendžio motyvams dėl kontrabandai būdingos tyčios V. D. veiksmuose nebuvimo, konstatuotina, jog išteisintasis nepadarė baudžiamojo įstatymo uždraustos veikos“⁸⁵.

Iš pateiktų teismų praktikos pavyzdžių galima spręsti, kad baudžiamoji atsakomybė už parengtinę nusikalstamą veiką praktikoje taikoma retai dėl to, kad konkretūs asmenų veiksmai nurodytais atvejais nesiekia tokio pavojingumo laipsnio, dėl kurio tokius veiksmus apskritai būtų galima vertinti kaip nusikalstamus. Tokie kaltininko veiksmai teismo paprastai vertinami kaip „tyčios iškėlimas aikštėn“. Kita vertus, nors asmenų veikoje ir yra rengimuisi būdingų požymių, pati veika jau yra peraugusi į kitą stadiją, todėl asmenį atskirai traukti atsakomybėn ir už rengimąsi konkrečiai veikai, nėra prasmės, kadangi vėlesnė nusikalstamos veikos stadija apima ankstesnę. Veikos, objektyviai atitinkančios rengimosi požymius, tokiomis neprižįstamos ir dėl subjektyviosios pusės ydingumo.

Atkreiptinas dėmesys, kad A. Klimkos vertinimu, asmenys faktiškai išvengia baudžiamosios atsakomybės už rengimąsi nusikaltimui dar dėl keleto priežasčių. Mokslininkas įvardino būtent šias:

- 1) iš rengimosi veiksmų dar ne visada galima pažinti tam tikro nusikalstamo ketinimo turėjimą;
- 2) paprastai neatrodo, kad subjekto nusistatymas padaryti nusikaltimą jau yra neatšaukiamas, išaugęs į tvirtą pasiryžimą;
- 3) tie motyvai, kurie buvo pakankami rengimosi veiksmams atlikti, gali pasirodyti nepakankami pačiam nusikaltimui padaryti;

---

⁸⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-312-453/2016.

⁸⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-343-387/2016.

4) rengimasis pats savaime dar nesudaro realios grėsmės teisės saugomiems interesams, nestato jų į betarpišką pavojų⁸⁶.

Manytina, kad rengimosi veiksmai paprastai neįmanoma nustatyti, nes tokie veiksmai išoriškai neatrodo nusikalstami. Darbo autorės vertinimu, itin sunku įrodyti tai, kad asmuo parduotuvėje įsigijo peilį ar kirvį, turėdamas ketinimą padaryti konkretų nusikaltimą, taip pat sunku įrodyti asmens kaltę (*nullum crimen sine culpa*). Todėl asmenį patraukti baudžiamojon atsakomybėn už rengimąsi padaryti nusikaltimą, įmanoma tik tada, kai yra ideali aplinkybių visuma. Be to, rengimosi veiksmai laiko požiūriu gali būti labai nutolę nuo kėsinosi, todėl dažniausiai yra mažareikšmiai.

Apibendrinus konstatuotina, kad rengimosi veiksmai neretai gali būti pripažinti nepavojingais visuomenei ir nesudarančiais nusikaltimo, už kurį būtų skiriama atitinkama bausmė, sudėties. Be to, atsižvelgus į teismų argumentus, kuriais motyvuojami sprendimai netaikyti baudžiamosios atsakomybės už rengimąsi konkrečioms veikoms, darbo autorės nuomone, svarstyтина, ar BK bendrojoje dalyje apskritai būtina speciali norma dėl rengimosi padaryti sunkų ir labai sunkų nusikaltimą baudžiamumo, jei praktikoje ji itin retai ir sunkiai pritaikoma. Nagrinėjamu atveju taip pat atsižvelgtina ir į tai, kad Lietuva, tapdama Europos Sąjungos nare, įsipareigojo suderinti nacionalinius įstatymus su ES teisės aktų reikalavimais, todėl rengimosi padaryti nusikaltimą stadijos baudžiamumo klausimams galimai įtakos turi ir Europos Sąjungos teisė.

---

⁸⁶ KLIMKA, A. *Nusikaltimo padarymo stadijos*. Vilnius, 1968, p. 13.

2. Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumas Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimų kontekste

2.1. Europos Sąjungos teisės aktai ir jų reikšmė baudžiamajai teisei

Nuo 2004 m. gegužės 1 d. Lietuva su dar devyniomis vidurio ir rytų Europos šalimis tapo visateise Europos Sąjungos nare. Tačiau „narystės ES sąlyga buvo nacionalinės sistemos priderinimas prie organizacinių ir institucinių viršnacionalinės teisinės sistemos veikimo pagrindų“⁸⁷. Todėl Lietuvai, iš pradžių siekiant narystės Europos Sąjungoje, o vėliau, tapus nare, būtina perimti ir įgyvendinti ES teisės normas, *inter alia*, nacionalinėje baudžiamojoje teisėje.

Tiesa, „ilgą laiką Europos Sąjunga neturėjo plačios teisėkūros kompetencijos baudžiamosios teisės srityje, todėl jos poveikis valstybių narių nacionalinei baudžiamajai teisei buvo nežymus“⁸⁸. Literatūroje, be kita ko, buvo teigta, kad „ES teisės aktai Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių narių nacionalinei baudžiamajai teisei, palyginus su kitomis teisės šakomis, pavyzdžiui, civiline, vartotojų apsaugos ir kt., nedarė didelės įtakos dėl kompetencijos veikti šioje srityje ribotumo“⁸⁹.

Pažymėtina, kad 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Lisabonos sutartis, kurios pagrindu ES įgijo kompetenciją priimti baudžiamosios teisės direktyvas bet kurioje Europos Sąjungos politikos srityje, jei tai padėtų užtikrinti ES teisės veiksmingumą. „Taigi įsigaliojus Lisabonos sutarčiai buvo panaikinta atskirų politikos sričių – „ramsčių“ – sistema ir laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės klausimai tapo viena iš pasidalijamosios kompetencijos sričių“⁹⁰.

Dėmesys taip pat atkreiptinas ir į tai, kad iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo „tam tikras valstybių narių baudžiamosios teisės derinimas vyko tarptautinių sutarčių – konvencijų – pagrindu, vėliau tam tikrose apibrėžtose srityse pradėta priimti ES institucijų teisės aktus, įpareigojančius valstybes nares pakeisti ar papildyti nacionalinius

---

⁸⁷ DAVULIS, T. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos darbo teisei Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisei sistemai*. Vilnius, 2014, p. 313.

⁸⁸ KARALYTĖ, G. *Europos Sąjungos teisės įtaka nacionalinei baudžiamajai teisei*. Teisės mokslo pavasaris 2013. Vilniaus universitetas, 2013, p. 247.

⁸⁹ ABRAMAVIČIUS, A., MICKEVIČIUS D., ŠVEDAS, G. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 14-15.

⁹⁰ KARALYTĖ, G. *Europos Sąjungos teisės įtaka nacionalinei baudžiamajai teisei*. Teisės mokslo pavasaris 2013. Vilniaus universitetas, 2013, p. 249.

baudžiamuosius įstatymus“⁹¹. Iš esmės valstybių narių baudžiamieji įstatymai buvo harmonizuojami priimant Tarybos pagrindų sprendimus.

Analizuojant mokslinę literatūrą, prieita prie išvados, kad „šiuo metu jau galima kalbėti apie tam tikrą Europos valstybių, gal tiksliau ES valstybių narių, baudžiamųjų įstatymų unifikavimo procesą, kuris dažnai vadinamas BK europeizacija“⁹².

A. Abramavičius pažymi, kad „europeizacijos sąvoka bendriausiu požiūriu gali apimti du aspektus: pirma, ES valstybių narių baudžiamuosiuose įstatymuose įtvirtintų nuostatų suartėjimą, vienodinant baudžiamosios atsakomybės pagrindus, principus, atsakomybę už kai kurias nusikalstamas veikas; antra, baudžiamųjų įstatymų europeizacija gali būti suprantama kaip nacionalinių baudžiamųjų įstatymų derinimas su ES teisės aktuose įtvirtintais reikalavimais“⁹³. Taigi Europos Sąjungos teisės aktai yra nacionalinių baudžiamųjų įstatymų unifikavimo, jų vienodinimo šaltinis.

Vertinant Europos Sąjungos teisės aktų poveikį šalies baudžiamajam įstatymui, svarbu tai, kad ES teisės akto galia priklauso nuo šio akto rūšies ir jame įtvirtintų teisės normų pobūdžio. Europos Sąjungos teisės aktai yra skirstomi į pirminės ir antrinės teisės aktus.

Pirminės teisės aktai yra visi Europos Sąjungai skirti dokumentai, dėl kurių susitarė valstybės narės ir kuriais yra grindžiama pati Europos Sąjunga, t. y. pagrindiniai Europos Sąjungos egzistavimo ir funkcionavimo dokumentai. Pirminę teisę sudaro ES steigiamosios sutartys, t. y. Europos Sąjungos sutartis (toliau – ir ES sutartis), Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – ir SESV). ES sutartyje yra nurodytos bendrosios nuostatos, taikomos Europos Sąjungai. Šia sutartimi taip pat reguliuojama bendra užsienio ir saugumo politika. SESV reguliuoja kitas veiklos sritis, įskaitant klausimus, kurie anksčiau priklausė trečiajam ES ramsčiui⁹⁴.

SESV 83 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „Europos Parlamentas ir Taryba, priimdami direktyvas pagal įprastą teisėkūros procedūrą, gali nustatyti minimalias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo ypač sunkių nusikaltimų, turinčių tarpvalstybinį pobūdį, pasireiškiantį dėl tokių nusikaltimų pobūdžio arba poveikio, arba ypatingo poreikio kovoti su jais remiantis bendru pagrindu, srityse. Šios nusikaltimų sritys

---

⁹¹ KARALYTĖ, G. *Europos Sąjungos teisės įtaka nacionalinei baudžiamajai teisei*. Teisės mokslo pavasaris 2013. Vilniaus universitetas, 2013, p. 247.

⁹² ABRAMAVIČIUS, A. *Europos Sąjungos teisės standartai Lietuvos Respublikos baudžiamosioje teisėje. Iš Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber Amicorum Pranas Kūris*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008, p. 536-537.

⁹³ *Ibid.*

⁹⁴ VERŠĖLYTĖ, A. *Europos Sąjungos antrinės teisės aktai – pripažinta būtinybė atsižvelgti į teisinio saugumo ir aiškumo principų imperatyvus. Iš Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Vilnius, 2014, p. 606.

yra: terorizmas, prekyba žmonėmis bei seksualinis moterų ir vaikų išnaudojimas, neteisėta prekyba narkotikais, neteisėta prekyba ginklais, pinigų plovimas, korupcija, mokėjimo priemonių klastojimas, kompiuteriniai nusikaltimai ir organizuotas nusikalstamumas. Atsižvelgiant į nusikalstamumo raidą, Taryba gali priimti sprendimą, nustatantį kitas nusikaltimų sritis, atitinkančias šioje dalyje nurodytus kriterijus“.

SESV 83 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad „jei valstybių narių baudžiamųjų įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų suderinimas pasirodo būtinas užtikrinant Sąjungos politikos veiksmingą įgyvendinimą srityje, kurioje taikomos derinimo priemonės, direktyvose galima nustatyti būtiniausias taisykles dėl nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo atitinkamoje srityje“.

Pirminės Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtinti bendro pobūdžio principai valstybėms narėms. Pirminės Europos Sąjungos teisės poveikis baudžiamajai teisei pasireiškia per teisinio pagrindo antriniamis teisės aktams nustatymą.

Kalbant apie Europos Sąjungos antrinės teisės aktų rūšis, dažniausiai išskiriami reglamentai ir direktyvos. SESV 288 straipsnyje reglamentas apibrėžtas kaip privalomas teisės aktas, kuris tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse⁹⁵. Taigi reglamento nuostatos veikia net ir nepriėmus nacionalinių teisės aktų dėl tų nuostatų įgyvendinimo.

Direktyva yra privaloma kiekvienai valstybei narei, kuriai ji skirta, rezultato, kurį reikia pasiekti, atžvilgiu, bet nacionalinės valdžios institucijos pasirenka jos įgyvendinimo formą ir būdus⁹⁶.

Apibendrinus konstatuotina, kad pirminė ES teisė nacionalinei baudžiamajai teisei daro minimalią įtaką, kadangi nustato tik pačius bendriausius veiklos standartus, kurie vėliau detalizuojami, plečiami antrinės Europos Sąjungos teisės aktais, o pastarieji kaip tik ir turi būti įgyvendinami nacionalinėje teisėje.

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas dar 1995 m. akcentavo, jog „tarptautinės sutartys, <...> atskirose teisinės veiklos srityse taikomos nevienodai. Konkrečius jų taikymo būdus ir formas nustato Lietuvos Respublikos įstatymai. <...> Baudžiamojoje teisenoje <...> tiesiogiai taikomi Lietuvos Respublikos baudžiamieji ir baudžiamojo proceso įstatymai, o tarptautinės sutartys taikomos tik specialiais šių įstatymų nustatytais atvejais“⁹⁷. Tai suponuoja išvadą, kad tiesiogiai taikyti

---

⁹⁵ Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties suvestinės redakcijos. OL 2006 C 321 E/1.

⁹⁶ ABRAMAVIČIUS, A., MICKEVIČIUS D., ŠVEDAS, G. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 12-15.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtąjo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 1995. Nr. 9-199.

antrinių Europos Sąjungos teisės aktų Lietuvos Respublikos baudžiamojoje teisėje negalima. Nacionalinę teisę privalu adaptuoti, reikalui esant koreguojant baudžiamąjį įstatymą.

Baudžiamojo kodekso 1 straipsnio 3 dalis nustato, kad BK nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų BK priede, nuostatomis. Šiuo metu Baudžiamojo kodekso priede nurodyti 33 įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.

Atlikta Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso priede, sisteminė analizė leidžia daryti išvadą, kad Europos Sąjungos teisės aktai įtvirtina jurisdikcijos taisykles, juridinių asmenų atsakomybę, tam tikru būdu suderina sankcijas fiziniams ir juridiniams asmenims, be to, numato atsakomybę už bendrininkavimą padarant nusikalstamas veikas. Tačiau, kaip ne vienoje savo publikacijų teigė ir G. Švedas, Europos Sąjungos teisė nėra sistemiškai aiški ir nuosekli dėl nusikalstamos veikos stadijų baudžiamumo.

Visų pirma, „nė viename Europos Sąjungos teisės akte nenumatyta valstybės pareiga nustatyti baudžiamąją atsakomybę už rengimąsi padaryti nusikalstamą veiką, todėl spręstina, jog Europos Sąjungos baudžiamoji teisė rengimosi padaryti nusikalstamą veiką tiesiogiai nepripažįsta baudžiamąją atsakomybę užtraukiančia nusikalstamos veikos stadija“⁹⁸. Tačiau kai kuriuose ES teisės aktuose valstybėms narėms numatyta pareiga kriminalizuoti tam tikras veikas, kurios pagal savo esmę yra tik rengimasis padaryti nusikaltimą⁹⁹. Todėl, darbo autorės nuomone, BK 21 straipsnio kontekste svarbu aptarti nacionalinio baudžiamojo įstatymo turinio kaitos problemas, kurias lėmė Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas nacionalinėje baudžiamojoje teisėje.

2.2. Parengiamieji veiksmai kaip savarankiškos baigtos nusikalstamų veikų sudėtys

Siekdamas suderinti Baudžiamojo kodekso normose nustatytą teisinį reguliavimą su ES teisės aktų reikalavimais, šalies įstatymų leidėjas ne kartą darė šio kodekso pakeitimus. Todėl šioje darbo dalyje ES teisės aktų reikalavimų kontekste, kiek tai susiję su rengimosi konkrečioms veikoms kriminalizavimu, analizuojami Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies pakeitimai, įtvirtinti BK 213, 302(1), 214, 198(2), 225, 250(2), 250(4) ir 250(5) straipsniuose. Nurodytų straipsnių analizė pateikiama siekiant parodyti, kokios

---

⁹⁸ABRAMAVIČIUS, A., MICKEVIČIUS D., ŠVEDAS, G. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 73.

⁹⁹ŠVEDAS, G. Europos Sąjungos baudžiamoji teisė ir jos įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams. Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Vilnius, 2014, p. 145.

problemos kyla nacionalinėje baudžiamojoje teisėje įgyvendinus Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus, t. y. kaip savarankiškas nusikalstamas veikas kriminalizavus nusikaltimus, kurie yra tik rengimasis kitam nusikaltimui, atkreipiant dėmesį į tai, kad BK bendrojoje dalyje yra 21 straipsnis, kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams.

2.2.1. Baigtos lengvų ir apysunkių nusikaltimų sudėtys

BK 213 straipsnis

BK 213 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už netikrų pinigų ar vertybinių popierių gaminimą, laikymą arba realizavimą. Remiantis doktrininio aiškinimu, netikrų pinigų ar vertybinių popierių pagaminimas, laikymas ar realizavimas yra vienas iš pavojingiausių nusikaltimų finansams. Jo pavojingumą lemia tai, kad labai išaugus netikrų ar suklastotų pinigų ar vertybinių popierių skaičiui gali žlugti visa valstybės finansų sistema, dėl to gali kilti grėsmė ir pačios valstybės egzistavimui¹⁰⁰.

Šis nusikaltimas yra tarptautinio pobūdžio, nes paprastai padirbinėjami ne tik nacionaliniai piniginiai vienetai ar vertybiniai popieriai, bet ir užsienio šalių valiuta ar vertybiniai popieriai. Todėl 1929 m. Ženevoje buvo pasirašyta konvencija „Dėl kovos su pinigų padirbinėjimu“, kurią Lietuva ratifikavo 2004 m. sausio 27 d. įstatymu „Dėl tarptautinės konvencijos dėl kovos su pinigų padirbinėjimu ir jos protokolų ratifikavimo“¹⁰¹.

Europos Sąjungos mastu taip pat buvo siekta atkreipti dėmesį į tai, jog „euras, kaip bendra valiuta, yra naudojamas euro zonos valstybėse narėse ir atlieka svarbų vaidmenį ES ekonomikoje ir kasdieniame jos piliečių gyvenime. Tačiau nuo euro įvedimo 2002 m. ši valiuta nuolat tampa organizuotų nusikaltėlių grupių, veikiančių pinigų padirbinėjimo srityje, taikiniu. Todėl visai ES svarbu kovoti su bet kokia veikla, dėl kurios, padirbinėjant bendrą valiutą, galėtų būti pakenkta euro autentiškumui, ir už ją numatyti baudžiamąją atsakomybę“.

Siekiant nurodytų tikslų, 2000 m. gegužės 29 d. buvo priimtas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR dėl apsaugos nuo padirbinėjimo griežtinimo kriminalinėmis

---

¹⁰⁰ PRAPIESTIS, J., et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Specialioji dalis (213-330 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl tarptautinės konvencijos dėl kovos su pinigų padirbinėjimu ir jos protokolų ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 40-1290; Nr. 40-1297.

bausmėmis ir kitokiomis sankcijomis ryšium su euro įvedimu¹⁰²; 2001 m. gruodžio 6 d. priimtas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/383/TVR, iš dalies keičiantis Tarybos pagrindų sprendimą 2000/383/TVR dėl apsaugos nuo griežtinimo kriminalinėmis bausmėmis ir kitokiomis sankcijomis ryšium su euro įvedimu¹⁰³; 2014 m. gegužės 15 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeistas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR¹⁰⁴.

Direktyvos 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis preambulė skelbia, kad „siekiant užtikrinti euro ir kitų valiutų apsaugą, reikia bendrai apibrėžti su valiutos padirbinėjimu susijusias nusikalstamas veikas, taip pat bendras, veiksmingas, proporcingas ir atgrasomąsias sankcijas, taikytinas ir fiziniams, ir juridiniams asmenims“.

Taigi siekiant bendro tikslo – atgrasyti nuo bet kokių veiksmų, susijusių su padirbtais banknotais ir monetomis, ir nuo jiems gaminti skirtų priemonių bei kitų įrankių naudojimo, – Direktyva 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis ES valstybės narės įpareigoja savo baudžiamuosiuose įstatymuose kaip nusikalstamas numatyti atitinkamas veikas. Pavyzdžiui, pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/62/ES 3 straipsnio 1 dalies d punktą nusikalstama veika turi būti pripažintas, be kita ko, „apgaulingas gaminimas, gavimas, įsigijimas ar laikymas priemonių, gaminių, kompiuterinių programų ir duomenų bei bet kurių kitų priemonių, specialiai pritaikytų valiutai padirbti ar perdirbti“. Pagal Direktyvos 5 straipsnio 2 dalį „valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 3 straipsnio 1 dalies d punkte nurodytas nusikalstamas veikas <...> būtų baudžiama taikant maksimalią sankciją, kuria numatomas laisvės atėmimas.

Įdomu tai, kad Direktyvos 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis preambulėje nurodyta, jog „atskirai turėtų būti baudžiama už svarbų pasirengimą šioms veikoms, pavyzdžiui, už padirbinėjimo priemonių ir sudedamųjų dalių gaminimą“. Tai suponuoja išvadą, kad Direktyvoje 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės

---

¹⁰² 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2000/383/TVR dėl apsaugos nuo padirbinėjimo griežtinimo kriminalinėmis bausmėmis ir kitokiomis sankcijomis ryšium su euro įvedimu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 1 tomas, p. 187.

¹⁰³ 2001 m. gruodžio 6 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2001/888/TVR, iš dalies keičiantis Tarybos pagrindų sprendimą 2000/383/TVR dėl apsaugos nuo padirbinėjimo griežtinimo kriminalinėmis bausmėmis ir kitokiomis sankcijomis ryšium su euro įvedimu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 4 tomas, p. 182.

¹⁰⁴ 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR. OL 2014 L 151, p. 1.

priemonėmis numatyta galimybė valstybėms narėms savo baudžiamuosiuose įstatymuose atskirai įtvirtinti baudžiamąją atsakomybę už rengimąsi šiai nusikalstamai veikai.

Atsižvelgiant į Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis nuostatas, 2016 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 213, 217, 218, 224(1) straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymu¹⁰⁵ buvo pakeistas BK 213 straipsnis (Netikrų pinigų ar vertybinių popierių gaminimas, laikymas arba realizavimas).

Po pakeitimų BK 213 straipsnio nusikaltimo dalykas yra ne tik 1) netikri ar suklastoti Lietuvos ar kitos valstybės apyvartoje esantys pinigai; 2) netikri ar suklastoti Lietuvos ar kitos valstybės apyvartoje esantys vertybiniai popieriai; 3) netikri ar suklastoti Lietuvos ar kitos valstybės apyvartoje nesantys, bet oficialiai patvirtinti pinigai; 4) netikri ar suklastoti Lietuvos ar kitos valstybės apyvartoje nesantys, bet oficialiai patvirtinti vertybiniai popieriai; 5) tikri Lietuvos ar kitos valstybės apyvartoje esantys ar oficialiai patvirtinti, bet į apyvartą dar neišleisti pinigai, pagaminti pažeidžiant nustatytą pinigų gamybos tvarką; 6) įranga, programinė įranga, elektroniniai duomenys, bet ir kitokios priemonės, įskaitant bet kokias apsaugos priemones ar specialiąsias medžiagas, tiesiogiai skirtas ar pritaikytas netikriems pinigams ar vertybiniams popieriams gaminti ar tikriems pinigams ar vertybiniams popieriams klastoti.

Pažymėtina, kad įranga netikriems pinigams ar vertybiniams popieriams gaminti ar tikriems pinigams ar vertybiniams popieriams klastoti – tai ne tik įvairūs įrenginiai, specialiai pagaminti šiam tikslui, bet ir įvairūs reikmenys, specialiai pritaikyti netikriems pinigams ar vertybiniams popieriams klastoti¹⁰⁶.

Programinė įranga, remiantis doktrininu aiškinimu, tai žodžiais, kodais, schemomis ar kitu pavidalu pateikiamų instrukcijų, kurios suteikia galimybę gaminti netikrus ar suklastotus pinigus ar vertybinius popierius, visuma, kai tos instrukcijos pateikiamos tokiomis priemonėmis, kurias gali perskaityti kompiuteris. Ši sąvoka apima ir parengiamąją projektinę tokių instrukcijų medžiagą, jeigu pagal ją galima būtų sukurti minėtą instrukcijų visumą¹⁰⁷.

---

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 213, 217, 218, 224(1) straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas. Teisės aktų registras, 2016-07-13, Nr. 20291.

¹⁰⁶ PRAPIESTIS, J. *et al.* Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 24.

¹⁰⁷ *Ibid.*

Specialios medžiagos – tai specialūs dažai, specialus popierius ir kitos pinigams, vertybiniams popieriams gaminti naudojamos medžiagos (hologramos, kinegramos), skirtos technologiškai apsaugoti pinigus ir vertybinius popierius nuo klastojimo¹⁰⁸.

Atsižvelgiant į tai, kaip teisės doktrina aiškina BK 21 straipsnio 1 dalyje numatytus rengimosi padaryti nusikaltimą požymius, teigtina, jog įrangos, programinės įrangos, elektroninių duomenų ar kitokių priemonių, įskaitant bet kokias apsaugos priemones ar specialiąsias medžiagas, tiesiogiai skirtas ar pritaikytas netikriems pinigams ar vertybiniams popieriams gaminti ar tikriems pinigams ar vertybiniams popieriams klastoti gaminimas, įgijimas, laikymas ar realizavimas galėtų būti vertinami kaip parengiamųjų veiksmų (įrankių ir priemonių suieškojimas ar pritaikymas), būtinų siekiant padaryti BK 213 straipsnyje numatytas kitas alternatyvias nusikalstamas veikas, forma (būdas), kadangi šiais veiksmais objektyviai dar nėra gaminami netikri ar suklastoti pinigai ar vertybiniai popieriai, o tik tam sudaromos būtinos sąlygos.

Tačiau Lietuvos įstatymų leidėjas, siekdamas nacionalinėje teisėje įgyvendinti ES teisės aktų reikalavimus, gaminimą, įgijimą, laikymą ar realizavimą įrangos, programinės įrangos, elektroninių duomenų ar kitokių priemonių, įskaitant bet kokias apsaugos priemones ar specialiąsias medžiagas, tiesiogiai skirtas ar pritaikytas netikriems pinigams ar vertybiniams popieriams gaminti ar tikriems pinigams ar vertybiniams popieriams klastoti kriminalizavo kaip baigtą apysunkį nusikaltimą. Šiuo aspektu pastebėtina, kad parengtinėje nusikalstamos veikos stadijoje kaltininkas gali savanoriškai atsisakyti pabaigti nusikalstamą veiką, todėl konkrečiu atveju svarstyтина, ar BK specialiosios dalies straipsnyje numatant atsakomybę už veiksmus, kurie iš esmės atitinka BK bendrojoje dalyje numatyto rengimosi požymius, nėra paneigiama kaltininko galimybė iki veikos realizavimo pradžios savanoriškai atsisakyti tęsti jau pradėtus rengimosi nusikaltimui veiksmus ir taip visiškai išvengti baudžiamosios atsakomybės.

BK 302(1) straipsnis

Nagrinėjamos temos kontekste analogiškai gali būti vertinamas ir Baudžiamojo kodekso 302(1) straipsnis, kuriame numatyta baudžiamoji atsakomybė tam, kas gamino, laikė, gabenė, siuntė ar realizavo įrangą, programinę įrangą ar kitokias priemones, tiesiogiai skirtas ar pritaikytas netikriems antspaudams, spaudams, dokumentams ar griežtos atskaitomybės blankams gaminti arba tikriems antspaudams, spaudams, dokumentams ar griežtos atskaitomybės blankams klastoti (BK 302(1) straipsnio 1 dalis).

---

¹⁰⁸ PRAPIESTIS, J. *et al.* Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (213-330 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010, p. 24.

Šiame BK straipsnyje įvardintus veiksmus įstatymų leidėjas taip pat pripažįsta baigtu nusikaltimu, nors pagal savo esmę veika gali būti laikoma tik rengimusi padaryti Baudžiamojo kodekso 300 straipsnyje (dokumento suklastojimas ar disponavimas suklastotu dokumentu), ar 301 straipsnyje (antspaudo, spaudo ar blanko suklastojimas) numatytas veikas, kadangi šiais veiksmais objektyviai dar nėra klastojami dokumentai, antspaudai, spaudai ar blankai, o tik tam sudaromos būtinos sąlygos, kitaip tariant, tik atliekami parengiamieji veiksmai, objektyviai būtini tam, kad būtų galima realizuoti jau turimą nusikalstamą sumanymą, pavyzdžiui, konkrečiu atveju suklastoti dokumentą.

Savanoriško atsisakymo pabaigti nusikalstamą veiką instituto taikymo perspektyvoje abejotina įstatymų leidėjo pozicija BK 302(1) nurodytas veikas laikyti baigtu nusikaltimu tokioje ankstyvoje stadijoje.

BK 214 straipsnis

Nagrinėjamos temos kontekste taip pat analizuotina BK 214 straipsnio 1 dalies dispozicija, kurioje numatyta baudžiamoji atsakomybė tam, „kas gamino vieną ar daugiau netikrų elektroninių mokėjimo priemonių ar jų dalių ar suklastojo vieną ar daugiau tikrų elektroninių mokėjimo priemonių arba neteisėtai įgijo, laikė, perdavė ar realizavo vieną ar daugiau svetimų, netikrų ar suklastotų elektroninių mokėjimo priemonių, arba neteisėtai įgijo, laikė, perdavė ar realizavo vienos ar daugiau svetimų elektroninių mokėjimo priemonių ar jų naudotojo tapatybės patvirtinimo priemonių duomenis, pakankamus finansinei operacijai inicijuoti, arba gamino, įgijo, laikė, perdavė ar realizavo techninę įrangą, programinę įrangą ar kitokias priemones, tiesiogiai skirtas ar pritaikytas netikroms elektroninėms mokėjimo priemonėms ar jų dalims gaminti ar tikroms elektroninėms mokėjimo priemonėms klastoti“.

Nurodyta BK 214 straipsnio 1 dalies dispozicija buvo suformuota atsižvelgiant į 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos pagrindų sprendimą 2001/413/TVR, skirtą kovai su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu¹⁰⁹.

Tarybos pagrindų sprendimo 2001/413/TVR 2 straipsnyje nurodyta, kad „kiekviena valstybė narė imasi reikalingų priemonių užtikrinti, kad toliau nurodytas elgesys būtų laikomas nusikalstama veikla, kai jis vykdomas tyčia bent jau kredito kortelių, euročekių kortelių, kitų finansinių institucijų išduotų kortelių, kelionių čekių, euročekių, kitų čekių ir įsakomųjų vekselių atžvilgiu:

- a) mokėjimo priemonės vagystė ar kitoks neteisėtas pasisavinimas;

---

¹⁰⁹ 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2001/413/TVR, skirtas kovai su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 6 tomas, p. 123.

b) mokėjimo priemonės klastojimas ar padirbinėjimas siekiant ją naudoti neteisėtai;
c) pavogtos ar kitaip neteisėtai pasisavintos, taip pat suklastotos ar padirbtos mokėjimo priemonės gavimas, įgijimas, gabenimas, pardavimas ar perleidimas kitam asmeniui bei jos turėjimas, siekiant ja pasinaudoti neteisėtai;

d) pavogtos ar kitaip neteisėtai pasisavintos, taip pat suklastotos ar padirbtos mokėjimo priemonės neteisėtas naudojimas“.

Nurodyto Tarybos pamatinio sprendimo 4 straipsnyje nustatyta, kad „kiekviena valstybė narė imasi reikalingų priemonių, užtikrindama, kad toliau nurodytas elgesys būtų laikomas nusikalstama veikla, kai jis vykdomas tyčia: neteisėtas gaminimas, gavimas, įsigijimas, pardavimas ar perleidimas kitam asmeniui arba turėjimas: dokumentų, daiktų, kompiuterinių programų ir bet kokių kitų priemonių, specialiai pritaikytų 2 straipsnio b punkte nurodytiems nusikaltimams vykdyti; kompiuterinių programų, kurių paskirtis – įvykdyti bet kurį 3 straipsnyje nurodytą nusikaltimą, t. y. atlikti ar inicijuoti pinigų ar pinigų sumos pervedimą, dėl ko kitas asmuo neteisėtai netenka turto, o nusikaltimą vykdantis asmuo arba trečioji šalis siekia gauti neteisėtos ekonominės naudos: – neturint teisės įvesti, keisti, ištrinti ar sulaikyti kompiuteriuose esančius duomenis, ypač identifikacinius duomenis, arba – neturint teisės įsiterpti į kompiuterinės programos ar sistemos funkcionavimą“.

Darbo autorės vertinimu, techninės įrangos, programinės įrangos ar kitokių priemonių, kurios tiesiogiai skirtos ar pritaikytos netikroms elektroninėms mokėjimo priemonėms ar jų dalims gaminti ar tikroms elektroninėms mokėjimo priemonėms klastoti gaminimas, įgijimas, laikymas, perdavimas ar realizavimas iš esmės atitinka vieną iš BK 21 straipsnio 1 dalyje nurodytą rengimosi padaryti nusikaltimą vieną iš formų (būdų) – priemonių ir įrankių suieškojimą ar pritaikymą.

Atsižvelgus į tai, kad už BK 214 straipsnio 1 dalyje numatytas veikas asmeniui gali būti skirta šešerių metų laisvės atėmimo bausmė, teigtina, kad įstatymų leidėjas parengiamuosius veiksmus (techninės įrangos, programinės įrangos ar kitų priemonių, skirtų ar pritaikytų netikroms elektroninėms mokėjimo priemonėms ar jų dalims gaminti ar tikroms elektroninėms mokėjimo priemonėms klastoti gaminimą, laikymą, perdavimą ar realizavimą, kuriais siekiama klastoti elektronines mokėjimo priemones ar jų dalis) kriminalizavo kaip baigtus apysunkius nusikaltimus ir taip galimai rengimosi stadijoje eliminavo galimybę asmeniui, savanoriškai atsisakius, pabaigti nusikalstamą veiklą, išvengti baudžiamosios atsakomybės.

BK 198(2) straipsnis

BK 198(2) straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą įrenginiais, programine įranga, slaptažodžiais, kodais ir kitokiais duomenimis.

Baudžiamasis kodeksas buvo papildytas 198(2) straipsniu nacionalinėje baudžiamojoje teisėje įgyvendinus 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/222/TVR¹¹⁰.

Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas siekta sudaryti palankesnes sąlygas tokių nusikalstamų veikų prevencijai ir pagerinti teisminių ir kitų kompetentingų institucijų bendradarbiavimą.

Direktyvos 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas 7 straipsnyje nurodyta, kad „valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už toliau nurodytų priemonių ar duomenų gamybą, pardavimą, įsigijimą siekiant naudotis, importą, platinimą arba kitu būdu galimybių naudotis viena iš šių priemonių sudarymą būtų baudžiama kaip už nusikalstamą veiką, bent tais atvejais, kurie nėra mažareikšmiai, jei tai padaryta tyčia, neturint tam teisės ir siekiant, kad jie būtų panaudoti 3–6 straipsniuose nurodytoms nusikalstamoms veikoms vykdyti: a) kompiuterinės programos, skirtos arba pritaikytos pirmiausia siekiant vykdyti bet kurią iš 3–6 straipsniuose nurodytų veikų; b) kompiuterio slaptažodžio, prieigos kodo arba panašių duomenų, kuriuos naudojant galima prisijungti prie visos informacinės sistemos arba jos dalies“.

Baudžiamojo kodekso 198(2) straipsnio 1 dalyje numatyta atsakomybė tam, kas „nusikalstamais tikslais ar kitaip neteisėtai gamino, gabeną, importavo, pardavė, suteikė prieigą ar kitaip platino, įgijo ar laikė įrenginius ar programinę įrangą, tiesiogiai skirtus ar pritaikytus daryti nusikalstamas veikas, taip pat slaptažodžius, kodus ar kitokius panašius duomenis, skirtus prisijungti prie informacinės sistemos ar jos dalies“.

Atsižvelgiant į tai, kaip baudžiamosios teisės doktrina aiškina objektyviusius, BK 21 straipsnyje įtvirtintus, rengimosi sunkiam ir labai sunkiam nusikaltimui požymius, pastebėtina, kad BK 198(2) straipsnio 1 dalies dispozicijoje nurodyti veiksmai gali būti suprantami kaip priemonių ar įrankių suieškojimas ar pritaikymas, siekiant neteisėtai prisijungti prie informacinės sistemos (BK 198(1) straipsnis) ar neteisėtai perimti ir panaudoti elektroninius duomenis (BK 198 straipsnis).

Dėmesys atkreiptinas ir į tai, kad pats savaimė gaminimas, gabenimas, importavimas, pardavimas, suteikimas prieigos ar kitoks platinimas, įgijimas ar laikymas

---

¹¹⁰ 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/222/TVR. OL 2013 L 218, p. 8.

įrenginių ar programinės įrangos, tiesiogiai skirtos ar pritaikytos daryti nusikalstamas veikas, taip pat slaptažodžių, kodų ar kitokių panašių duomenų, skirtų prisijungti prie informacinės sistemos ar jos dalies, nėra laikytinas nusikalstamu tol, kol tai nėra daroma „nusikalstamais tikslais“. Manytina, kad nusikalstamų tikslų turėjimas ir parodo, jog asmuo turi nusikalstamą sumanymą, kurį siekdamas ateityje realizuoti ir atlieka nurodytus parengiamuosius veiksmus.

Taigi nacionalinėje baudžiamojoje teisėje įgyvendinus 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/222/TVR ir Baudžiamąjį kodeksą papildžius 198(2) straipsniu, dar viena veika laikoma baigtu nusikaltimu, nors pagal savo pobūdį ir pavojingumo laipsnį galėtų būti vertinama tik kaip rengimasis nusikaltimui, o tai konkrečiu atveju kaltininkui suteiktą galimybę pasinaudoti BK 23 straipsnyje numatyta teise savo noru atsisakyti pabaigti nusikalstamą veiką rengimosi stadijoje.

BK 225 straipsnis

BK 225 straipsnyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už kyšininkavimą, atsižvelgus į 1997 m. gegužės 26 d. Konvencijos dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais¹¹¹, taip pat 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje¹¹² nuostatas.

BK 225 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos, t. y. kyšininkavimo esmę sudaro tai, kad valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo už savo veikimą ar neveikimą vykdant tarnybines pareigas iš kito asmens priima, pažada, ar susitaria priimti, arba provokuoja duoti neteisėtą atlygį. Tai suponuoja išvadą, kad objektyviai kyšininkavimas galimas ne tik tam tikro neteisėto atlygio (kyšio) priėmimu arba reikalavimu ar provokavimu duoti kyšį, bet ir pažadu ar susitarimu priimti kyšį. Pabrėžtina, kad nusikalstamos veikos, numatytos BK 225 straipsnyje, sudėtis yra formali, todėl kyšininkavimas laikomas baigta nusikalstama veika ir nuo to momento, kai kaltininkas pažada ar susitaria priimti kyšį. Akivaizdu, kad įstatymų leidėjo siekis suderinti kyšininkavimo objektyviusius požymius su iš ES teisės aktų ir kitų tarptautinių dokumentų kylančiais reikalavimais lėmė tai, kad baigta nusikalstama veika pripažįstamas

---

¹¹¹ Konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, parengta vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnio 2 dalies c punktu. OL C195/2.

¹¹² 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 6 tomas, p. 182.

susitarimas ar net pažadas kyšininkauti, kurie savo esme turėtų būti laikomi ne baigta nusikalstama veika, su visomis iš to kylančiomis pasekmėmis, o tik rengimosi kyšininkauti veiksmis. Analogiškos pozicijos laikosi ir šalies mokslininkai, be kita ko, atkreipdami dėmesį į tai, kad 1961 metų BK tam tikrą laiką ir po nepriklausomybės atkūrimo kyšininkavimu buvo pripažįstamas tik kyšio priėmimas ar jo prievartavimas¹¹³.

Pažymėtina, kad mokslinėje literatūroje itin ankstyvas kyšininkavimo baigtumo momento nustatymas vertinamas gana prieštaringai. Pavyzdžiui, bendroje A. Abramavičiaus ir J. Prapiesčio publikacijoje, skirtoje apžvelgti Europos Sąjungos teisės įtaką nacionalinės baudžiamosios teisės specialiosios dalies institutams, buvo rašyta, kad „viena vertus, suprantamas noras sugriežtinti baudžiamąją atsakomybę už korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas. Tačiau, kita vertus, ar pats savaime pažadas priimti kyšį, o po to apsigalvojus ir atsisakius jį priimti, yra tokio pavojingumo veika, kuri laikytina baigtu nusikaltimu, nepaliekant kaltininkui galimybės savanoriškai atsisakius pabaigti nusikaltimą išvengti baudžiamosios atsakomybės“¹¹⁴.

Apibendrinus konstatuotina, kad nacionalinėje baudžiamojoje teisėje įgyvendinus Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus ir nustačius baudžiamąją atsakomybę už lengvus ir apysunkius nusikaltimus, kurie iš esmės yra tik rengimasis padaryti kitą nusikaltimą, galimai yra apribojama asmenų teisė savanoriškai atsisakius pabaigti nusikalstamą veiką, išvengti baudžiamosios atsakomybės. Nagrinėjamu aspektu akcentuotina, jog „šiuolaikinėje Lietuvos teisės doktrinoje pripažįstama, kad baudžiamoji atsakomybė yra kraštutinė priemonė (*ultima ratio*) ginant visuomenę nuo įvairių teisinės tvarkos pažeidimų“¹¹⁵, todėl ši teisinės atsakomybės rūšis turėtų būti taikoma tik už pačius pavojingiausius elgesio taisyklių pažeidimus¹¹⁶. Tačiau nagrinėjamu atveju susidaro priešinga nuomonė, kadangi veikos, kurios pagal savo pavojingumo laipsnį ir pobūdį galėtų būti vertinamos tik kaip parengiamieji veiksmai yra prilyginamos baigtiems nusikaltimams.

---

¹¹³ ABRAMAVIČIUS, A., PRAPIESTIS, J. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės specialiosios dalies institutams. Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisei sistemai*. Vilnius, 2014, p. 172.

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, t. 19(2), p. 715-738.

¹¹⁶ ABRAMAVIČIUS, A., MICKEVIČIUS D., ŠVEDAS, G. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005, p. 28. Taip pat žr. JAREBORG, N. Criminalization as Last Resort (*Ultima Ratio*). *Ohio state journal of criminal law*, 2004, vol. 2; MELANDER, S. *Ultima Ratio In European Criminal Law. Oñati Socio-Legal Series*, 2013, vol. 3, no. 1.

2.2.2. Baigtos sunkių nusikaltimų sudėtys

BK 250(2), 250(4) ir 250(5) straipsniai

Europos Sąjungos teisės aktuose itin didelė reikšmė teikiama prevenciniam baudžiamosios atsakomybės poveikiui. 2002 m. birželio 13 d. buvo priimtas Tarybos pamatinis sprendimas 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu¹¹⁷, kuris nustatė Europos Sąjungos kovos su terorizmu politikos pagrindus. Manytina, kad siekiant dar efektyvesnės kovos su terorizmu, 2008 m. lapkričio 28 d. buvo priimtas Tarybos pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu¹¹⁸. Šiame pamatiniame sprendime numatoma baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamą veiką, susijusią su terorizmo veikla, kad mažinant informacijos, galinčios paskatinti asmenis įvykdyti teroro aktą, sklaidą, būtų galima pasiekti bendresnį politinį terorizmo prevencijos tikslą. 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, numato pareigą valstybėms narėms kriminalizuoti viešą kurstymą įvykdyti teroristinį nusikaltimą, verbavimą teroristinei veiklai ir teroristų rengimą.

Akcentuotina tai, kad užsienio autoriai kritikuoja pernelyg prevencinę kriminalizavimo tendenciją. Pavyzdžiui, M. Kaiafa-Gbandi vienoje iš savo publikacijų rašė, kad šiuo atveju nesilaikoma *ultima ratio* principo, be to, numatoma pareiga bausti už tokią veiką, kuri per daug nutolusi nuo terorizmo ir gali tik ateityje paskatinti kitą asmenį įvykdyti teroro aktą¹¹⁹.

Nacionaliniame baudžiamajame įstatyme yra numatyta baudžiamoji atsakomybė už įvairius teroro akto pasireiškimo atvejus: disponavimą šaunamuoju, cheminiu, biologiniu ginklu, turto sprogdinimą, naikinimą, sveikatos žmonėms sutrikdymą, jų nužudymą (BK 250 straipsnis). Taip pat BK specialiojoje dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už teroristinių nusikaltimų kurstymą, verbavimą teroristinei veiklai, grasinimą padaryti teroristinį nusikaltimą, teroristinės veiklos finansavimą ir rėmimą, teroristų rengimą.

Nagrinėjamos temos kontekste itin aktualūs yra Baudžiamojo kodekso straipsniai, kuriuose numatyta baudžiamoji atsakomybė už verbavimą teroristinei veiklai (BK 250(2) straipsnis), teroristinės veiklos finansavimą ir rėmimą (BK 250(4) straipsnis) ir teroristų

---

¹¹⁷ 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 6 tomas, p. 18.

¹¹⁸ 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. OL 2008 L 330, p. 21.

¹¹⁹ KAIAFA-GBANDI, M. *The importance of Core Principles of Substantive Criminal Law for a European Criminal Policy Respecting Fundamental Rights and Rule of Law*. European Criminal Law Review, 2011. Volume 1. Nr. 1, p. 18.

rengimą (BK 250(5) straipsnis). Teigtina, kad šiuose BK straipsniuose parengiamieji veiksmai daryti nusikalstamas veikas kriminalizuoti, įtvirtinant juos kaip baigtas sunkių nusikaltimų sudėtis. Tačiau rengimosi sunkiems nusikaltimams baudžiamumas šiuo metu įteisintas, vadovaujantis BK 21 straipsniu.

BK 250(2) straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta baudžiamoji atsakomybė tam, „kas verbavo kitą asmenį padaryti teroristinį nusikaltimą ar dalyvauti darant teroristinį nusikaltimą arba dalyvauti grupės, kurios tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus, veikloje“, darbo autorės nuomone, pati savaime yra tik rengimasis teroristiniam ar su teroristine veikla susijusiam nusikaltimui, kadangi nurodyti veiksmai tik palengvina ateityje įgyvendinti nusikalstamą sumanymą, t. y. įvykdyti teroro aktą.

BK 250(4) straipsnio 1 dalyje numatyti veiksmai, kuriais asmuo tiesiogiai ar netiesiogiai rinko, kaupė arba teikė lėšas ar kitą turtą arba teikė kitokią materialinę paramą kitam asmeniui, žinodamas arba siekdamas, kad šis turtas, parama ar jų dalis būtų panaudota teroristiniam ar su teroristine veikla susijusiam nusikaltimui daryti arba vienam ar keliems teroristams remti, iš esmės taip pat galėtų būti vertinami tik kaip parengtinė nusikalstamos veikos stadija.

Nors terorizmas ir yra visuotinai pripažįstamas sunkiu nusikaltimu¹²⁰, reikalaujančiu tam tikro valstybių narių baudžiamųjų įstatymų derinimo, BK 250(5) straipsnio 1 dalyje numatyti veiksmai, kuriais asmuo kitam asmeniui suteikė specialių žinių ar įgūdžių, būtinų teroristiniam nusikaltimui daryti arba dalyvauti darant teroristinį nusikaltimą, žinodamas, kad asmuo suteiktas žinias ar įgūdžius ketina panaudoti teroristiniais tikslais, taip pat galėtų būti vertinami tik kaip parengtinė nusikalstamos veikos stadija, kadangi subjektyvioji šios veikos pusė yra susieta su rengimosi veikos suvokimu ar siekimu.

Nurodytus parengiamuosius veiksmus kriminalizavus kaip baigtas sunkių nusikaltimų sudėtis, jos įgyja dvigubą reikšmę teisiniam nusikalstamos veikos įvertinimui. Pirma, nusikalstamų veikų subjektyviosios pusės yra susietos su rengimosi veikos suvokimu ir (ar) siekimu. Antra, vadovaujantis BK 21 straipsniu, rengimasis šioms veikoms taip pat turi atskirą teisinę reikšmę veikos kvalifikavimui ir baudmės skyrimui.

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad yra parengtas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250(4), 250(5), 252(1) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 250(6)

---

¹²⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje taip pat yra pažymėjęs, jog valstybės susiduria su sunkumais gindamos savo gyventojus nuo teroristų smurto, kuris savaime yra sunkus žmogaus teisių pažeidimas (pvz., 2012 m. sausio 17 s. sprendimas byloje *Othman (Abu Qatada) prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 8139/09), 1961 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Lawless prieš Airiją* (pareiškimo Nr. 332/57), 1996 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje *Chahal prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 22414/93), 2010 m. liepos 20 d. sprendimas *A. prieš Nyderlandus* (pareiškimo Nr. 4900/06).

straipsniu įstatymo projektas¹²¹, kuriame numatyta pakeisti 250(4) straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip: „1. Tas, kas tiesiogiai ar netiesiogiai rinko, kaupė arba teikė lėšas ar kitą turtą arba teikė kitokią materialinę paramą kitam asmeniui, žinodamas arba siekdamas, kad šis turtas, parama ar jų dalis būtų panaudota teroristiniam ar su teroristine veikla susijusiam nusikaltimui rengti ar daryti arba vienam ar keliems teroristams arba grupei, kurios tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus, remti, baudžiamas laisvės atėmimu iki dešimties metų.“

Įstatymo projekte BK 250(5) straipsnį siūloma išdėstyti taip: „1. Tas, kas kitam asmeniui suteikė specialių žinių ar įgūdžių, būtinų teroristiniam nusikaltimui rengti, daryti arba dalyvauti darant teroristinį nusikaltimą, žinodamas, kad asmuo suteiktas žinias ar įgūdžius ketina panaudoti teroristiniais tikslais, taip pat tas, kas, siekdamas gautas žinias ar įgūdžius panaudoti teroristiniais tikslais, aktyviai rinko ar iš kito asmens įgijo specialių žinių ar įgūdžių, būtinų teroristiniam nusikaltimui rengti, daryti arba dalyvauti darant teroristinį nusikaltimą, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų. 2. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“

Darbo autorės nuomone, Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamentas rengtoje išvadoje „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250(4), 250(5), 252(1) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 250(6) straipsniu įstatymo projekto“ ne be pagrindo konstatavo, kad BK 250(4) straipsnio 1 dalyje vienu iš pakeitimų po žodžių „su teroristine veikla susijusiam nusikaltimui“ įrašius žodžius „rengti ar“, šio straipsnio kontekste rengimosi veiksmai įgyja trejopą reikšmę.

Pirmiausia, BK 250(4) straipsnio 1 dalies sudėtis savaime yra rengimosi teroristiniam ar su teroristine veikla susijusiam nusikaltimui. BK 250(4) straipsnis vadinasi „Teroristinės veiklos finansavimas ir rėmimas“, t. y. lėšų ar kito turto rinkimas, kaupimas, teikimas; kitokios materialinės paramos teikimas.

Antra, jos subjektyvioji pusė taip pat yra susieta su rengimosi veikos suvokimu ar siekimu: „<...> žinodamas arba siekdamas, kad šis turtas, parama ar jų dalis būtų panaudota teroristiniam ar su teroristine veikla susijusiam nusikaltimui rengti <...>“.

Be to, vadovaujantis BK 21 straipsniu, rengimosi padaryti BK 250(4) straipsnyje numatytą veiką, už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 10 metų, taip pat turės atskirą teisinę reikšmę¹²².

¹²¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250(4), 250(5), 252(1) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 250(6) straipsniu įstatymo projektas Nr. XIIP-4360 [interaktyvus.] [žiūrėta 2016 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą:

<<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/28771200120411e6aa14e8b63147ee94?jfwid=-wd7z8ofqf>>.

¹²² Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2016 m. gegužės 16 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250(4), 250(5), 252(1) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 250(6) straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIP-4360“ [interaktyvi.] [žiūrėta 2016 m. spalio

Dvejopą teisinę reikšmę įgytų ir BK 250(5) straipsnis, kadangi jame numatyta laisvės atėmimo bausmė iki 7 metų. Pagal BK 11 straipsnį tokia veika laikoma sunkiu nusikaltimu. Taigi kaip savarankiška nuskalstama veika būtų kriminalizuotas „rengimasis rengimuisi“.

Įstatymo projekte taip pat siūloma BK papildyti 250(6) straipsniu ir kriminalizuoti kelionę į kitą valstybę teroristiniais tikslais: „tas, kas vyko į kitą valstybę, siekdamas rengti ar daryti teroristinį nusikaltimą arba dalyvauti darant teroristinį nusikaltimą, arba dalyvauti grupės, kurios tikslas – daryti teroristinius nusikaltimus, veikloje, arba rengti teroristus, arba mokytis teroristiniais tikslais, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų. 2. Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.“

Šios pataisos parengtos atsižvelgiant į tarptautinių teisės aktų, t. y. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos 2014 m. rezoliuciją bei Europos Tarybos konvencijos dėl terorizmo prevencijos Papildomo protokolo nuostatas. Dėmesys atkreiptinas ir į tai, kad šių metų pavasarį Europos Parlamente pradėtos diskusijos dėl siūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl kovos su terorizmu, pakeičiančią Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu, kurioje valstybėms narėms taip pat numatyta pareiga kriminalizuoti kelionę teroristiniais tikslais¹²³.

Pažymėtina, kad Europos baudžiamosios teisės, migracijos, pabėgėlių, privatumo, kovos su diskriminacija ir konstitucinės teisės klausimais konsultuojančios nepriklausomos ekspertų grupės (MEIJERS komitetas) vertinimu, Europos Komisijos 2015 m. gruodžio 2 d. pateiktas pasiūlymas dėl kovos su terorizmu direktyvos nėra pakankamai pagrįstas, pernelyg išplečia baudžiamosios teisės taikymo sritį ir kelia pavojų pagrindinėms teisėms, kadangi Komisija siūlo gerokai išplėsti valstybių narių baudžiamosios teisės įsipareigojimus kovos su terorizmu srityje, ypač „rengimosi“ etape, apimančiame platų elgesio spektrą, potencialiai – ir kasdienį elgesį, pavyzdžiui, keliavimą į užsienį. Komitetas nevengė kritikuoti siekio itin plačiai apibrėžti nusikalstamas veikas, be kita ko, kelionę į užsienį terorizmo tikslais. Komitetas taip pat išvelgė tai, kad numatomas paminėtos nusikalstamos veikos apibrėžimas prieštarauja asmenų judėjimo laisvei¹²⁴.

---

29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/2c597bc01b5911e6acbed8d454428fb7?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=efb73935-1644-45b2-b6a8-3eb2d697fad6>>.

¹²³ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su terorizmu, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 10 d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-security/legislative-documents/docs/20151202_directive_on_combatting_terrorism_en.pdf>.

¹²⁴ Siūloma ES terorizmo direktyva kelia pavojų pagrindinėms teisėms. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.liberties.eu/lt/news/es-terorizmo-direktyva-kelia-pavoju-pagrindinems-teisems>>.

Šiame kontekste taip pat pastebėtina, kad kelionė į kitą valstybę teroristiniais tikslais pagal galiojančią BK ir teismų praktiką savaime nėra laikoma pasirengimu pradėti nusikalstamą veiką. Tai yra tik tarpinių veiksmų, kurie dar nėra rengimasis padaryti nusikaltimą, atlikimas – „tyčios iškėlimas aikštėn“. Kaip jau buvo minėta ankstesniame darbo skyriuje, baudžiamosios teisės doktrinoje pripažįstama, kad „tyčios iškėlimas aikštėn“ baudžiamųjų teisinių pasekmių nesukelia. Vien tikslo turėjimas be realių pavojingų veiksmų padarymo neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.

Apibendrinus pažymėtina, kad dėl Europos Sąjungos teisės aktų įtakos nacionalinei baudžiamajai teisei Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse parengiamieji veiksmai daryti nusikalstamas veikas kriminalizuojami, įtvirtinant juos kaip baigtas nusikaltimų sudėtis. Tam tikrais atvejais rengimosi veiksmai kriminalizuojami kaip baigtos sunkių nusikaltimų sudėtys. Todėl rengimosi veiksmų baudžiamumas kvalifikuojant nusikalstamas veikas ir (ar) skiriant bausmę BK 21 straipsnio kontekste gali būti vertinamas nevienareikšmiškai.

Atlikta Lietuvos teisminės praktikos analizė ir Europos Sąjungos teisės aktų, jų įgyvendinimo baudžiamajame įstatyme apžvalga inspiruoja diskusiją, ar BK bendrojoje dalyje apskritai reikia specialios taisyklės dėl rengimosi sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams baudžiamumo, kadangi galiojantis teisinis reguliavimas „persidengia“.

Atsižvelgus į tai, kad vis daugiau veikų, kurios savo esme suvokiamos kaip klasikinės rengimasis, kriminalizuojamos kaip baigtos nusikalstamos veikos, būtų galima svarstyti apie sąrašą veikų, kurioms rengiantis kiltų baudžiamoji atsakomybė. Tačiau neaišku, kokiais kriterijais vadovaujantis veikos būtų atrenkamos į sąrašą. Galbūt būtų galima numatyti rengimąsi tik labai sunkiems nusikaltimams, kita vertus, rengimosi veiksmus, ypač subjektyviają jų pusę įrodyti itin sunku, nepaisant to, kokios kategorijos nusikaltimui rengiamasi. Be to, pastaruoju metu pastebima tendencija, kad kriminalizuojami parengiamieji veiksmai, kurie pagal savo pavojingumo laipsnį ir pobūdį apskritai, vargu ar galėtų būti kriminalizuoti, kadangi galimai yra per daug nutolę nuo konkrečios nusikalstamos veikos ir savaime nėra laikomi pasirengimu pradėti nusikalstamą veiką. Tokie veiksmai yra tik tarpiniai veiksmai, kurie dar nėra rengimasis padaryti nusikaltimą.

Manytina, kad plėtoti diskusiją būtų galima susipažinus su kitų Europos Sąjungos valstybių narių teisinio reguliavimo praktika. Todėl siekiant išsiaiškinti, kaip rengimosi stadija vertinama užsienio šalyse, dėmesio skiriama lyginamajai Lietuvos ir pasirinktų užsienio valstybių baudžiamųjų įstatymų normų analizei.

3. Rengimosi stadijos reglamentavimas užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose

Užsienio valstybių baudžiamieji įstatymai, *inter alia*, numato atsakomybę už baigtą nusikalstamą veiką, taip pat pripažįsta, kad atsakomybė gali kilti ir tuo atveju, jei veika nutrūko kaltininkui nespėjus realizuoti visų atitinkamos nusikalstamos veikos sudėties požymių, t. y. pasikėsinimo stadijoje.

Atlikta užsienio šalių teisės aktų analizė leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad dauguma užsienio valstybių savo baudžiamuosiuose įstatymuose pripažįstą tik vieną parengtinės veikos stadiją, t. y. pasikėsinimo padaryti nusikalstamą veiką stadiją. Šiuo atveju keltinas klausimas – kas sąlygoja būtent tokį reguliavimą.

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad baudžiamosios teisės teorijoje yra žinomi tam tikri modeliai (liberalusis, autoritarinis ir socialinis), kurių įtakos vyravimas iš esmės lemia, kokią baudžiamąją politiką nusikalstamos veikos stadijų atžvilgiu nusprendžia pasirinkti konkreči valstybė.

Užsienio valstybės, kurios yra liberaliojo modelio šalininkės, savo baudžiamuosiuose įstatymuose nėra numačiusios atsakomybės už rengimąsi nusikalstamai veikai. Nurodytą teiginį galima iliustruoti J. Pradel mintimi, kad „liberalusis modelis ne vien nepripažįsta rengimosi daryti nusikalstamus veiksmus, bet ir baudžia tik už tokį darymo pradėjimą, kuris reiškiasi veiksmais, atliktais prieš pat visą nusikaltimo padarymą (ir jeigu taip pradėjus daryti nusikaltimą nebuvo spontaniškai jo atsisakyta)“¹²⁵.

Socialinio modelio šalininkai rengimosi veikslių atitinkamai veikai taip pat nepripažįsta nusikalstamais ir už juos nenumato baudžiamosios atsakomybės – „socialinės gynos šalininkai nori suderinti asmenines laisves su būtinybe persekioti, kad ir menkiausias pavojingas apraiškas: iš čia tas abejingumas rengimuisi daryti nusikaltimą ir atsakomybės taikymas už nusikaltimo darymo pradėjimą, kuris suprantamas subjektyviai“¹²⁶.

Baudžiamosios atsakomybės už parengtinę nusikalstamą veiką taikymo galimybės neneigia iš esmės tik tos užsienio valstybės, kurių baudžiamieji įstatymai paremti autoritariniu modeliu, pavyzdžiui, Lietuva, Latvija, Estija, Lenkija. Pažymėtina, kad ir J. Pradel yra akcentavęs, jog „pagal autoritarinį modelį darymo pradėjimas yra suprantamas subjektyviai ir net yra baudžiama už veiksmus iki rengimosi daryti nusikaltimą“¹²⁷.

Todėl nagrinėjamos temos kontekste plačiau analizuotos valstybių, kurios, kaip ir Lietuva, yra autoritarinio modelio šalininkės, t. y. Latvijos, Estijos ir Lenkijos baudžiamųjų

---

¹²⁵ PRADEL, J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 231.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ *Ibid.*

įstatymų normos. Kadangi tų šalių teisinis reguliavimas, manytina, dėl istorinių ir politinių aplinkybių yra panašus į Lietuvos.

Atliekant lyginamąją analizę, neapsiribota kaimyninių šalių patirtimi, taip pat domėtasi, kaip rengimosi stadija suprantama ir vertinama bendrosios teisės tradicijos šalies, t. y. Jungtinės Karalystės doktrinoje. Žinoma, neapseita ir be vokiškos doktrinos analizės, kadangi gilios šios šalies teisinės tradicijos tapo pagrindu kuriant galiojantį Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą. Siekiant platesnio suvokimo, domėtasi ir skandinaviška patirtimi. Taigi toliau darbe koncentruotai pateikiami Lietuvos ir nurodytų užsienio šalių baudžiamųjų įstatymų normų sisteminės lyginamosios analizės rezultatai.

Latvijos Respublikos baudžiamasis kodeksas

Baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi padaryti nusikaltimą numatyta Latvijos Respublikos baudžiamojo kodekso 15 straipsnio 2 dalyje. Latvijos BK 15 straipsnio 3 dalyje detalizuota, kad rengimasis padaryti nusikaltimą yra įrankių ar priemonių suieškojimas ar pritaikymas ir kitoks tyčinis nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas. Be to, baudžiamas tik rengimasis sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams (angl. *serious or especially serious crimes*)¹²⁸.

Kaip jau ne kartą minėta, Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 21 straipsnyje taip pat numatyta bendroji taisyklė dėl rengimosi sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams baudžiamumo. Tačiau Lietuvos BK rengimosi veiksmai yra kur kas labiau detalizuoti. Lietuvos įstatymų leidėjas *expressis verbis* rengimosi veiksmis įvardino, be kita ko, ir veikimo plano sudarymą, bendrininkų telkimą. Tuo tarpu Latvijos Respublikos BK veikimo plano sudarymas ir bendrininkų telkimas, manytina, patenka į sąvoką „kitoks tyčinis nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas“.

Pastebėtina, kad Latvijos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrojoje dalyje tiesiogiai nėra numatyta galimybė asmeniui, traukiamam baudžiamajon atsakomybėn už rengimąsi konkrečiam nusikaltimui, švelninti bausmę. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 21 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad bausmė tokiam asmeniui gali būti švelninama remiantis šio kodekso 62 straipsniu.

Estijos Respublikos baudžiamasis kodeksas

Dėmesys atkreiptinas į tai, kad Estijos Respublikos baudžiamojo kodekso bendrojoje dalyje nėra numatyta speciali taisyklė dėl rengimosi sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams baudžiamumo. Tačiau Estijos baudžiamajame įstatyme numatytos atskiros veikos, kurioms rengiantis asmeniui gresia baudžiamoji atsakomybė, t. y. rengimasis karui

---

¹²⁸ Latvijos Respublikos baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

ir agresijai (BK 91 straipsnis), rengimasis platinti narkotines ar psichotropines medžiagas (BK 189 straipsnis), rengimasis ar kurstymas atlikti teroristinį aktą (BK 232(2) straipsnis), rengimasis perimti valdžią gynybos pajėgose (BK 251 straipsnio 2 dalis), rengimasis pinigų, mokėjimo kortelių, kitokių apmokėjimo priemonių apsaugos, pajamų apmokėjimo, pašto perlaidų, antspaudų ar valstybinių ženklų klastojimui (BK 340 straipsnis)¹²⁹.

Suomijos Respublikos baudžiamasis kodeksas

Suomijos BK numato baudžiamąją atsakomybę už rengimąsi padaryti nusikaltimą, tačiau baudžiamajame įstatyme nėra pateiktas šios stadijos apibrėžimas. Analogiškai, kaip ir Estijos atveju, Suomijos baudžiamajame įstatyme numatytos atskiros veikos, kurioms rengiantis asmeniui gresia baudžiamoji atsakomybė. Pavyzdžiui, rengimasis genocidui, kuris apibūdinamas kaip bendrininkavimas arba planavimas. Taip pat rengimasis valstybės perversmui, kuris aiškintinas kaip asmens, kuris siekia įvykdyti valstybės perversmą 1) bendrininkavimas su užsienio valstybių piliečiais; 2) gaminimas arba įsigijimas šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar kitokių panašių priemonių; 3) kitų asmenų apmokymas naudotis šaunamaisiais ginklais; 4) kitų asmenų verbavimas dalyvauti perversme. Pagal Suomijos baudžiamąjį kodeksą taip pat baustinas pasirengimas ginkluotam pasikėsinimui į viešąją tvarką, pasirengimas sunkinančiomis aplinkybėmis padaryti nusikaltimą prieš gyvybę ar sveikatą¹³⁰.

Lenkijos Respublikos baudžiamasis kodeksas.

Lenkijos Respublikos baudžiamajame įstatyme, kaip ir Lietuvos BK, nurodyta, kad baudžiamas rengimasis sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams. Rengimosi nusikaltimui veiksmai Lenkijos BK apibūdinti kaip priemonių ir įrankių suieškojimas ar pritaikymas nusikaltimui padaryti, taip pat bet koks kitoks sąlygų nusikaltimui padaryti sudarymas. Be to, Lenkijos BK kaip viena rengimosi nusikaltimui forma išskiriamas ir susitarimas daryti nusikalstamą veiką¹³¹.

Apibendrinus konstatuotina, kad valstybės, kurios yra autoritarinio modelio šalininkės, savo baudžiamuosiuose įstatymuose numato baudžiamąją atsakomybę už rengimąsi padaryti nusikalstamą veiką, tačiau skiriasi tokio reglamentavimo raiškos priemonės: vienos šalys, pavyzdžiui, Lietuva ir Latvija rengimąsi padaryti nusikaltimą kriminalizuoja Baudžiamųjų kodeksų bendrosiose dalyse, numatant atskirą straipsnį. Tuo tarpu kitų šalių, pavyzdžiui, Estijos ir Suomijos baudžiamuosiuose įstatymuose nėra

¹²⁹ Estijos Respublikos baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹³⁰ Suomijos Respublikos baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. lapkričio 21]. Prieiga per internetą <<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

¹³¹ Lenkijos Respublikos baudžiamasis kodeksas [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

bendrosios taisyklės dėl rengimosi sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams baudžiamumo.

Teigtina, kad valstybėje vyraujantis modelis iš tiesų turi įtakos parengtinės veikos nusikalstamumo ir baudžiamumo klausimams atitinkamų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose. Tačiau vyraujančiu modeliu laikytinas socialinis, kadangi didesnioji dalis valstybių apsisprendusi bausti kaltininką tik pasikėsینimo atveju. Rengimasis padaryti nusikaltimą nėra vertinamas kaip baudžiamąją atsakomybę sukelianti parengtinės nusikalstamos veikos stadija. Tačiau tam tikri veiksmai, kurie atitinka Lietuvos baudžiamajame įstatyme numatytus rengimosi veiksmus, kai kurių užsienio valstybių įstatymuose yra laikomi pasikėsینimu arba net ir baigta nusikalstama veika¹³².

Pavyzdžiui, „Vokietijos Federacinės Respublikos baudžiamojo kodekso bendrosios dalies skirsnyje, reglamentuojančiame bendrininkavimą, yra nustatytas nepavykusio kurstymo padaryti nusikaltimą, susitarimo su kitu asmeniu padaryti nusikaltimą bei kito asmens pasiūlymo padaryti nusikaltimą priėmimo baudžiamumas. Tokie veiksmai, pagal mūsų įstatymus laikytini rengimosi formomis, Vokietijoje įvardijami pasikėsینimu bendrininkauti ir nustatoma, kad pasikėsینimas bendrininkauti baudžiamas taip, kaip pasikėsینimas padaryti nusikaltimą“¹³³.

Bendrosios teisės tradicijos (ang. *common law*) šalyse numatomos net trys galimos parengtinės nusikalstamos veikos modifikacijos.

Pirmoji – susitarimas (ang. *agreement*) arba suokalbis (angl. *collusion*), aiškintinas kaip dviejų ar daugiau asmenų susitarimas padaryti įstatyme numatytą nusikaltimą. Be to, suokalbio atveju reikalaujama, kad bent vienas iš susitariančiųjų atliktų veiksmus, kuriais jau būtų siekiama realizuoti nusikalstamą sumanymą¹³⁴.

Antroji – kurstymas (ang. *incitement*), suprantamas kaip kito asmens lenkimas padaryti nusikalstamą veiką¹³⁵. Darbo autorės nuomone, nurodyti veiksmai iš dalies yra panašūs į vieną iš rengimosi formų, t. y. bendrininkų telkimą, kuri numatyta Lietuvos baudžiamajame įstatyme.

Trečiaja parengtinės veikos stadija bendrosios teisės tradicijos šalyse galima laikyti pasikėsینimą. Mokslinėje literatūroje ši forma apibūdinama kaip bendriausia nebaigto nusikaltimo forma, pasireiškianti veikos, kuri sudaro *actus reus* atlikimu¹³⁶.

---

¹³² ABRAMAVIČIUS, A., et al. *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003, p. 261.

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ *Ibid.*, p. 262.

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ *Ibid.*

Taigi užsienio šalių praktika dėl rengimosi veiksnių baudžiamumo skiriasi, šalys nėra pasirinkusios vieningo modelio. Kai kurių šalių, pavyzdžiui, Vokietijos, Jungtinės Karalystės baudžiamuosiuose įstatymuose nenumatyta baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi, tačiau rengimosi veiksmai patenka į kėsinimosi sampratą. Kitų šalių, pavyzdžiui, Latvijos, Lenkijos baudžiamųjų įstatymų bendrosiose dalyse yra įtvirtinta speciali taisyklė dėl rengimosi sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams baudžiamumo. Tuo tarpu Estijos ir Suomijos baudžiamuosiuose įstatymuose numatyta baudžiamoji atsakomybė tik už rengimąsi konkrečioms, įstatymuose *expressis verbis* nurodytoms veikoms.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos baudžiamojoje teisėje įgyvendinus ES teisės aktų reikalavimus ir BK nustatius baudžiamąją atsakomybę už savarankiškas veikas, kurios yra tik rengimasis padaryti kitą nusikaltimą, galiojantis teisinis reguliavimas tam tikrais atvejais „persidengia“, svarstyтина, ar Lietuvoje negalėtų būti pritaikyta Estijos ar Suomijos praktika, taip BK galimai išvengiant daugiareikšmio tų pačių veikų teisinio vertinimo.

Išvados

1. Rengimosi padaryti nusikaltimą veiksmai nėra kaltininkui inkriminuojamo nusikaltimo sudėties objektyviosios pusės požymiai. Jų pavojingumą ir baudžiamumą lemia tai, kad rengimosi veiksmai kaltininkui ateityje palengvina padaryti nusikaltimą, t. y. realizuoti jo objektyviają pusę. Rengimasis padaryti nusikaltimą laikytinas parengtine nusikalstamos veikos stadija tik tada, kai asmuo rengiasi daryti konkretų sunkų ir labai sunkų nusikaltimą (nusikaltimus). Asmenį traukiant baudžiamojon atsakomybėn už parengtinę nusikalstamą veiką ir kvalifikuojant kaltininko veiksmus procesiniuose dokumentuose kartu su BK specialiosios dalies straipsniu, veika kvalifikuojama ir pagal BK 21 straipsnio 1 dalį.

2. Rengimosi padaryti nusikaltimą samprata XX–XXI a. laikotarpiu Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose kito: 1903 Baudžiamajame statute rengimosi padaryti nusikaltimą samprata aiškinta itin siaurai, nurodant tik vieną galimą rengimosi požymį; 1961 metų BK rengimosi padaryti nusikaltimą samprata išplėsta; galiojančiame BK rengimosi nusikaltimui samprata modifikuota, tačiau BK nepateiktas išsamus rengimosi veiksmų sąrašas.

3. Objektyvusis rengimosi padaryti nusikaltimą požymis „kitoks tyčinis nusikaltimo padarymą lengvinančių sąlygų sudarymas“ galimai nedera su *nullum crimen sine lege* principu, reikalaujančiu vengti santykinio neapibrėžtumo nustatant baudžiamosios atsakomybės pagrindus.

4. Rengimosi ir pasikėsinimo stadijas tarpusavyje sieja iš esmės vienoda subjektyvioji pusė. Tačiau rengimasis, priešingai nei kėsinimasis, neįmanomas afektinės tyčios atveju. Pasikėsinimu gali būti laikomi ir tokie veiksmai, kurie tiesiogiai nėra nurodyti atitinkamo BK specialiosios dalies straipsnio dispozicijoje, jeigu tokie veiksmai atitinka kėsinimosi akivaizdumo požymį, todėl nurodytu atveju gali kilti nusikalstamos veikos vertinimo stadijų požiūriu problema.

5. Rengimasis padaryti nusikaltimą skiriasi nuo „tyčios iškėlimo aikštėn“ tuo, kad rengimosi atveju kaltininko veiksmai yra nukreipti į nusikalstamos veikos realizavimą. Kaltininkas atlieka konkrečius veiksmus, kurie jam ateityje padeda įgyvendinti nusikalstamą sumanymą. „Tyčios iškėlimo aikštėn“ atveju asmens sumanymo nesiekiami paversti realybe: asmuo neatlieka jokių konkrečių veiksmų tam, kad įgyvendintų nusikalstamą sumanymą.

6. Nusikalstamos veikos stadija yra ta sąlyga, kuri skiria savanoriško atsisakymo pabaigti nusikalstamą veiką institutą nuo aktyviosios atgailos. Savanoriškas atsisakymas

pabaigti nusikalstamą veiką galimas tik parengtinėje nusikalstamos veikos stadijoje (rengimosi ir (arba) pasikėsinimo stadijoje) ir gali pasireikšti tiek veikimu, tiek neveikimu.

7. Nacionalinėje baudžiamojoje teisėje įgyvendinus Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus ir nustatčius baudžiamąją atsakomybę už lengvus ir apysunkius nusikaltimus, kurie iš esmės yra tik rengimasis padaryti kitą nusikaltimą, asmuo neturi galimybės, savanoriškai atsisakęs, pabaigti nusikalstamą veiką, išvengti baudžiamosios atsakomybės.

8. Dėl Europos Sąjungos teisės įtakos nustatčius baudžiamąją atsakomybę už sunkius nusikaltimus, kurie iš esmės yra tik rengimasis padaryti kitą nusikaltimą, rengimosi veiksmų baudžiamumas kvalifikuojant nusikalstamas veikas, ir (ar) skiriant bausmę BK 21 straipsnio kontekste, gali būti vertinamas nevienareikšmiškai. Todėl galiojantis teisinis reglamentavimas yra koreguotinas.

9. Užsienio šalių praktika dėl rengimosi veiksmų baudžiamumo nėra tapati: Vokietijos, Jungtinės Karalystės baudžiamuosiuose įstatymuose nenumatyta baudžiamoji atsakomybė už rengimąsi, tačiau rengimosi veiksmai patenka į kėsinimosi sampratą; Latvijos, Lenkijos baudžiamųjų įstatymų bendrosiose dalyse yra speciali taisyklė dėl rengimosi sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams baudžiamumo; Estijos ir Suomijos baudžiamuosiuose įstatymuose numatyta baudžiamoji atsakomybė tik už rengimąsi konkrečioms, įstatymuose *expressis verbis* nurodytoms veikoms. Estijos ir Suomijos praktika galėtų būti pritaikyta Lietuvoje, taip BK galimai išvengiant daugiareikšmio tų pačių veikų teisinio vertinimo.

Šaltinių sąrašas

Teisės norminiai aktai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 89-2741.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1961, Nr. 18-148.
3. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl tarptautinės konvencijos dėl kovos su pinigų padirbinėjimu ir jos protokolų ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 40-1290; Nr. 40-1297.
4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 213, 217, 218, 224(1) straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymas. Teisės aktų registras, 2016-07-13, Nr. 20291.

Konstitucinė jurisprudencija

5. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtąjo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. *Valstybės žinios*, 1995. Nr. 9-199.

Tarptautiniai teisės aktai

6. Konvencija dėl kovos su korupcija, susijusia su Europos Bendrijų pareigūnais ar Europos Sąjungos valstybių narių pareigūnais, parengta vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsnio 2 dalies c punktu. OL C195/2.

Europos Sąjungos teisės aktai

7. Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties suvestinės redakcijos. OL 2006 C 321 E/1.
8. Lisabonos sutartis, iš dalies keičianti Europos Sąjungos sutartį ir Europos Bendrijos steigimo sutartį. OL 2007 C306/01.
9. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2000/383/TVR dėl apsaugos nuo padirbinėjimo griežtinimo kriminalinėmis bausmėmis ir kitokiomis

- sankcijomis ryšium su euro įvedimu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 1 tomas, p. 187.
10. 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2001/413/TVR, skirtas kovai su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 6 tomas, p. 123.
  11. 2001 m. gruodžio 6 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2001/888/TVR, iš dalies keičiantis Tarybos pagrindų sprendimą 2000/383/TVR dėl apsaugos nuo padirbinėjimo griežtinimo kriminalinėmis bausmėmis ir kitokiomis sankcijomis ryšium su euro įvedimu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 4 tomas, p. 182.
  12. 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 6 tomas, p. 18.
  13. 2003 m. liepos 22 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2003/568/TVR dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje. OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 19 skyrius, 6 tomas, p. 182.
  14. 2008 m. lapkričio 28 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/919/TVR, iš dalies keičiantis Pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu. OL 2008 L 330, p. 21.
  15. 2013 m. rugpjūčio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/222/TVR. OL 2013 L 218, p. 8.
  16. 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/62/ES dėl euro ir kitų valiutų apsaugos nuo padirbinėjimo baudžiamosios teisės priemonėmis, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2000/383/TVR. OL 2014 L 151, p. 1.

Užsienio šalių teisės aktai

17. Estijos Respublikos baudžiamasis kodeksas
[interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.
18. Latvijos Respublikos baudžiamasis kodeksas
[interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.
19. Lenkijos Respublikos baudžiamasis kodeksas

[interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 8 d.]. Prieiga per internetą:
<<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

20. Suomijos Respublikos baudžiamasis kodeksas

[interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. lapkričio 21 d.]. Prieiga per internetą
<<http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>>.

Specialioji literatūra

21. ABRAMAVIČIUS, A., *et al.* *Baudžiamoji teisė: bendroji dalis*. Vilnius: Eugrimas, 2003.
22. ABRAMAVIČIUS, A., MICKEVIČIUS D., ŠVEDAS, G. *Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas Lietuvos baudžiamojoje teisėje*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
23. ABRAMAVIČIUS, A. Europos Sąjungos teisės standartai Lietuvos Respublikos baudžiamojoje teisėje. Iš *Teisė besikeičiančioje Europoje: Liber Amicorum Pranas Kūris*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008.
24. ABRAMAVIČIUS, A., PRAPIESTIS, J. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės specialiosios dalies institutams. Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Vilnius, 2014.
25. DAVULIS, T. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos darbo teisei. Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Vilnius, 2014.
26. DRAKŠAS, R. Basmė: bendrosios teorinės problemos. *Teisė*, 2004, t. 52.
27. FEDOSIUK, O. Baudžiamoji atsakomybė kaip kraštutinė priemonė (*ultima ratio*): teorija ir realybė. *Jurisprudencija*, 2012, t. 19(2).
28. GAUBAITĖ, I. *Baudžiamoji atsakomybė už parengtinę nusikalstamą veiką: teorinės ir praktinės problemos*. Vilnius, Mykolo Romerio universitetas, 2010.
29. JAREBORG, N. Criminalization as Last Resort (*Ultima Ratio*). *Ohio state journal of criminal law*, 2004, vol. 2.
30. KAIIFA-GBANDI, M. *The importance of Core Principles of Substantive Criminal Law for a European Criminal Policy Respecting Fundamental Rights and Rule of Law*. *European Criminal Law Review*, 2011. Volume 1. Nr. 1.
31. KARALYTĖ, G. *Europos Sąjungos teisės įtaka nacionalinei baudžiamajai teisei*. Teisės mokslo pavasaris 2013. Vilniaus universitetas, 2013.
32. KLIMKA, A. *Nusikaltimo padarymo stadijos*. Vilnius, 1968.

33. KURAPKA, V., E., *et al. Kriminalistika. Taktika ir metodika*. Mykolo Romerio universitetas, 2013.
34. MELANDER, S. *Ultima Ratio In European Criminal Law. Oñati Socio-Legal Series*, 2013, vol. 3, no. 1.
35. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia, 2009.
36. PIESLIAKAS, V. *Lietuvos baudžiamoji teisė*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2008.
37. PRADEL, J. *Lyginamoji baudžiamoji teisė*. Vilnius: Eugrimas, 2001.
38. PRANKA, D. Pasikėsimo padaryti nusikalstamą veiką problematika baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. 2008, t. 11(113).
39. PRAPIESTIS, J., *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
40. PRAPIESTIS, J. *et al. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras*. Specialioji dalis (213-330 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras, 2010.
41. SEEL, P. 53. *Unbestimmte und normative Tatbestandmerkmale in Strafrecht und der Grundsatz: Nullum crimen sine lege (Art 103 II - GG)*, Munchen, 1965.
42. STANKEVIČIUS, V. *Baudžiamoji teisė: paskaitos*. Kaunas, 1925.
43. ŠVEDAS, G. Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos baudžiamajai teisei. *Teisė*, 2010, t. 74.
44. ŠVEDAS, G. Europos Sąjungos baudžiamoji teisė ir jos įtaka Lietuvos baudžiamosios teisės bendrosios dalies institutams. Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Vilnius, 2014.
45. VANSEVIČIUS, S. *Lietuvos baudžiamoji teisė ir procesas 1919-1940 metais*. Vilnius: Justitia, 1996.
46. VERŠEKYS, P. *Vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai: daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01S). Vilnius: Vilniaus universitetas, 2013.
47. VERŠELYTĖ, A. Europos Sąjungos antrinės teisės aktai – pripažinta būtinybė atsižvelgti į teisinio saugumo ir aiškumo principų imperatyvus. Iš *Europos Sąjungos teisės įtaka Lietuvos teisinei sistemai*. Vilnius, 2014.
48. WESSELS, J. Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. *Baudžiamoji veika ir jos struktūra*. Vilnius: Eugrimas, 2003.

Teismų praktika

49. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1961 m. liepos 1 d. sprendimas byloje *Lawless prieš Airiją* (pareiškimo Nr. 332/57).
50. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1995 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *S. W. prieš Jungtinę karalystę* (pareiškimo Nr. 20166/92).
51. Europos Žmogaus Teisių Teismo 1996 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje *Chahal prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 22414/93).
52. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. liepos 20 d. sprendimą *A. prieš Nyderlandus* (pareiškimo Nr. 4900/06).
53. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. sausio 17 s. sprendimas byloje *Othman (Abu Qatada) prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 8139/09).
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1997 m. birželio 13 d. nutarimas Nr. 4 Dėl teismų praktikos taikant įstatymus dėl būtinios ginties ir jos ribų peržengimo. *Teismų praktika*, 1997, Nr. 7.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimas Nr. 49 Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose. *Teismų praktika*, 2004, Nr. 22.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. lapkričio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-75/2006.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-620/2010.
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-64/2012.
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-184/2012.
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. rugsėjo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-360/2013.
61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 1 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-348/2013.
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-788/2015.
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 19 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-239-139/2015.

64. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-46-677/2016.
65. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-133-696/2016.
66. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-2-699/2016.
67. Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. rugsėjo 11 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-462/2013.
68. Lietuvos apeliacinio teismo 2014 m. balandžio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-157/2014.
69. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. balandžio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-343-387/2016.
70. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 13 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-41-396/2016.
71. Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. gegužės 26 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-312-453/2016.

Kita praktinė medžiaga

72. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250(4), 250(5), 252(1) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 250(6) straipsniu įstatymo projektas Nr. XIIP-4360 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/28771200120411e6aa14e8b63147ee94?jfwid=-wd7z8ofqf>>.
73. Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2016 m. gegužės 16 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 250(4), 250(5), 252(1) straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 250(6) straipsniu įstatymo projekto Nr. XIIP-4360“ [interaktyvi]. [žiūrėta 2016 m. spalio 29 d.]. Prieiga per internetą: <<https://eseimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/2c597bc01b5911e6acbed8d454428fb7?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=efb73935-1644-45b2-b6a8-3eb2d697fad6>>.
74. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kovos su terorizmu, pakeičiančios Tarybos pamatinį sprendimą 2002/475/TVR dėl kovos su terorizmu [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda->

security/legislative-

documents/docs/20151202_directive_on_combatting_terrorism_en.pdf >.

75. Siūloma ES terorizmo direktyva kelia pavojų pagrindinėms teisėms [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.liberties.eu/lt/news/es-terorizmo-direktyva-kelia-pavoju-pagrindinems-teisems>>.

Santrauka

Pasirinkta magistro darbo tema – „Rengimosi padaryti nusikaltimą baudžiamumo klausimai Lietuvos ir Europos Sąjungos baudžiamojame teisėje“, – atskleidžia tyrimo objektą, kuris yra rengimosi padaryti nusikaltimą stadija Lietuvos ir Europos Sąjungos baudžiamojame teisėje. Autorės dėmesys koncentruojamas ne tik į rengimosi stadijos baudžiamumo Lietuvos baudžiamojame teisėje analizę, bet ir į tai, kaip nacionaliniame baudžiamajame įstatyme atsispindi Europos Sąjungos teisės nuostatos, susijusios su šia parengtine nusikalstamos veikos stadija.

Tyrimas pradedamas bendra parengtinės nusikalstamos veikos stadijos – rengimosi padaryti nusikaltimą charakteristika: sampratos, turinio požymių atskleidimu, esminių jų bruožų analize. Pirmojoje darbo dalyje dėmesio skirta rengimosi veiksmų atribojimo nuo „tyčios iškėlimo aikštėn“, taip pat sąsajų su savanorišku atsisakymu pabaigti nusikalstamą veiką analizei. Šioje darbo dalyje analizuoti esminiai rengimosi ir kitos parengtinės nusikalstamos veikos stadijos – pasikėsinimo – veiksmų panašumai ir skirtumai, taip pat aptarta baudžiamosios atsakomybės realizavimo už rengimąsi padaryti nusikaltimą probleminiai klausimai.

Antroji darbo dalis skirta Europos Sąjungos teisės aktų reikšmės nacionalinės baudžiamosios teisės institutams, konkrečiu atveju nusikalstamos veikos stadijos – rengimosi padaryti nusikaltimą – analizei. Nagrinėjamos temos kontekste dėmesys koncentruotas į tai, kaip Europos Sąjungos teisės aktai įgyvendinami konkrečiose nacionalinio baudžiamajo įstatymo normose. Taip pat akcentuota, kad nusikalstamų veikų stadijų institutui teisėkūros būdu daroma ES teisės įtaka jau kelia arba ateityje gali kelti rimtų problemų.

Trečioji darbo dalis skirta apžvelgti rengimosi stadijos reglamentavimą užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose, palyginti jį su nacionaliniu.

Summary

The chosen topic of a master thesis is „Liability issues of preparation to commit a crime in criminal law of Lithuania and European Union“. It reveals the subject of a research – stage of preparation to commit a crime in criminal law of Lithuania and European Union. The author focuses not only to analysis of punishability of preparation stage in Lithuanian criminal law, but also to the reflection of European Union law provisions relating to this preparatory stage of criminal offense in national criminal law.

The study starts with characteristics of a common preparatory stage of criminal offense – preparation to commit a crime: revelation of description and content characteristics, as well as analysis of their common features. The first part of the thesis focuses on analysis of dissociation of preparatory actions from „intent publicity“, as well as connections with voluntary withdrawal to complete the criminal offense. This part of the thesis analyses the main similarities and differences of actions of preparation and other preparatory stage of criminal offense – attempt. It also discusses the problematic issues of criminal responsibility realization for preparation to commit a crime.

The second part of the thesis examines the significance of European Union legislation to the national institutions of criminal law and analysis of particular case - stage of criminal offense – preparation to commit a crime. In the context of researched topic, the author focuses to implementation of European Union legislation in specific norms of national criminal law. It also emphasizes that the influence of EU law to the institution of criminal offense stage poses or may pose serious problems by law making.

The third part of the thesis reviews the regulation of preparation stage in foreign criminal laws in comparison with the national criminal law.